

SENAD PALIĆ

11.04.2005.

Velika Buna

Razgovor je snimljen, snimka se sastoji od dva dijela i vodi se
pod oznakama

senadpalic1.wav

(24,3 MB – trajanje 01:16:15)

i

senadpalic2.wav

(1,72 MB – trajanje 05:23)

Razgovor je vođen u kući sugovornika

SADRŽAJ RAZGOVORA: PALIĆ SENAD

str. 4	uvod
str. 5	uvod; početak ratnih događanja u Bosni
str. 6	početak ratnih događanja – Bosanska Krupa
str. 7	formiranje Unsko-sanske operativne grupe
str. 8	pravljenje poletno-sletne staze Begove Kafane kod Čoralića i početak funkcioniranja zračnog mosta
str. 9	formiranje grupe koja je djelovala u Zagrebu za potrebe regije
str. 10	Mješovita transportna eskadrila (MTE)
str. 11	obuka pješadijskih grupa i prebacivanje preko Slunjskog poligona
str. 12	- isto –
str. 13	organizacija rada u Zagrebu: suradnja sa Zrakoplovnom bazom «Lučko», skladišta
str. 14	- isto – i nekvalitetne medicinske donacije iz Europe
str. 15	- isto – i organizacija sanitetske ekipe
str. 16	početak 1993.: posade HV-a u MTE prestaju letjeti za Čoraliće
str. 17	obuke pilota u RH
str. 18	kolovoz 1993.: kraj obuke pilota
str. 19	cestovni transporti robe vozilima UNPROFOR-a u Bosnu, skrivanje i pakiranje naoružanja u mlijeko u prahu
str. 20	- isto –
str. 21	rad u Sesvetama; uključivanje stranih posada – plaćenika
str. 22	«let u fušu» - rumunjska zrakoplovna tvrtka
str. 23	o gubitcima letjelica tijekom rata: pogibija Samira Beganovića, Nikše Župe i dr.
str. 24	pogibija Irfana Ljubijankića, Mensura Šabulića i dr.
str. 25	redoviti letovi s/na područje RH traju do rujna 1995.
str. 26	pritisak UNPROFOR-a zbog zabrane letova nad Bosnom i Hercegovinom
str. 27	- isto –
str. 28	međudržavni odnosi RH i R BiH i njihov utjecaj na rad grupe u Zagrebu
str. 29	dovoz civila i ranjenika iz Čoralića i njihovo primanje u Hrvatskoj
str. 30	skrb za ranjenike – dr Vlado Taborsky
str. 31	plaćanje bolničkih usluga za ranjene (od 1994. godine)
str. 32	- isto – i plaćanje usluga u rehabilitacijskim centrima u RH; o kontinuiranoj suradnji

- str. 33 informacije o grupi koja je na istim zadacima djelovala s područja
Splita
- str. 34 RH (aerodromi u Zagrebu i Puli) – Zenica pa dalje za Goražde, Žepče,
Srebrenicu
- str. 35 - isto –
- str. 36 - isto –
- str. 37 funkcioniranje i transportiranje u periodima napetih odnosa između RH
i R BiH (cestovna veza)
- str. 38 «dogovor 30:70», general Zagorac
- str. 39 - isto –
- str. 40 - isto –
- str. 41 prvi cestovni transport za Visoko; pravac kretanja; problemi;
organizacija puta i pratnje
- str. 42 - isto –
- str. 43 - isto –
- str. 44 - isto – generali Rojs i Petković
- str. 45 - isto –
- str. 46 - isto –
- str. 47 eksplozija helikoptera u Lučkom, prosinac 1994.
- str. 48 - isto –
- str. 49 - isto –
- str. 50 imena ljudi iz hrvatskog vojnopolitičkog vrha s kojima je postojala
kontinuirana suradnja
- str. 51 general Zagorac
- str. 52 - isto –
- str. 53 - isto –
- str. 54 Slunjska pukovnija, Vlado Katić i njihove intervencije
- str. 55 - isto –
- str. 56 - isto –
- str. 57 problemi s UNPROFOR-om
- str. 58 o Srebrenici
- str. 59

SENAD PALIĆ

senadpalic1

Uključujem, uključeno je...

Neka je.

... i samo te molim da mi se na početku snimke predstaviš.

Senad Palić.

Rođen si kad i gdje?

07.07. 1957., Bosanska Krupa.

I hajdemo sad na... Govorimo o periodu početka devedesetih godina, o događajima koji su bili, koje ti znaš, u kojima si sudjelovao. Zanima me, prije svega, gdje te zatekao rat? U samom početku ratnih događanja, gdje si bio?

U početku ratnih događanja u Hrvatskoj?

Da.

Ja sam bio u Bosni. A šta, šta te zanima zapravo u Hrvatskoj? Ja ti mogu samo reći, na primjer, u Komandi obrane grada gdje sam radio.

Da. Kad si ti došao u Hrvatsku?

U Hrvatsku? 1975. godine. Na fakultet.

Dobro. A početkom rata si bio...

U Bosni.

I onda dolaziš... Kada si došao ovdje?

1992.

1992. godine? Znači onaj početak, do 1992. godine ti si bio u Bosni. Dolaziš 1992. godine – gdje?

U Zagreb.

Dobro...

Čekaj, sad ću ti ja to... Ovako ti je to bilo. Dakle, samim početkom 1992., krajem 1991. i početkom 1992. godine su zbivanja u Bosni i Hercegovini bila, naravno, pod utjecajem ratnih zbivanja u Hrvatskoj. Posebno što je bilo značajno je okupljanje rezervista srpske nacionalnosti i odlazak na front u Hrvatsku. Ostali narodi u Bosni su to gledali, nisu zapravo bili ni pozivani u rezervni sastav, Hrvati i Muslimani.

A onda smo se mi tamo pokušali organizirati, i 1992. godine, samim početkom, formirana je Patriotska liga Bosne i Hercegovine. U Patriotsku ligu Bosne i Hercegovine ušli su neki bivši oficiri JNA koji su napustili JNA, i iz Hrvatske.

Konkretno za ovaj kraj, za bihaćku regiju je jedan od tako, viđenijih ljudi bio Hajrudin Osmanagić. On je bio major JNA. Poslije je, tijekom rata obnašao dužnost vojnog atašea u Zagrebu. On je organizirao, kako je bio rođen u tom kraju – negdje od Kladuše, od Velike Kladuše – on je organizirao zapravo prve te ćelije Patriotske lige u tom kraju.

Ja sam negdje već u drugom mjesecu preuzeo dužnost načelnika Štaba teritorijalne obrane u Bosanskoj Krupi, a 22.04. je već počeo rat: napadnuta je, dakle, Bosanska Krupa. Mi smo s nekih četrdesetak boraca naoružanih to pokušavali obraniti i nismo uspjeli. Šest dana su trajale te prve borbe. Ali napadnuta je samo Krupa. Bihać nije napadnut, nije Cazin, nisu ostali gradovi napadnuti – samo Krupa. Valjda zato što smo se u Krupi prvi organizirali pa da preduhitre, da zauzmu grad. I grad je podijeljen na dva dijela, dolinom rijeke Une: na lijevoj obali rijeke smo bili mi a na desnoj su bili ovi, srpske snage. E, sad, to su priče za... Ono... Kad uzmemo ranjenike, recimo u Bihać, ispred nas ide kamion JNA, odnosno JA, mi iza vozimo ranjenike. Naoružani smo mi, naoružani su oni, jedni u druge drže uperene puške i ne diraju se. ***** smjestimo ranjenike, vraćamo se nazad na front. I mi idemo na front, i oni idu na front, na isti front idemo – samo na različite strane. Tako...

Te borbe oko Krupe su trajale nekakvih mjesec dana i napadnut je i Bihać. Tek napadom na Bihać se počeo organizirati neki, ja bih rekao, snažniji otpor. Ove snage Armije i četnika – eto, moram reći «četnika» mada ne volim taj izraz, ali moram tako reći jer to jesu bile nekakve četničke snage koje su došle iz Srbije, iz Bosne ***** i napale Bihać. Tad se formirala...

Tad je bila JNA i četnici?

JA i četnici zajedno, skupa. Već su oni bili u Bosni skupa zbog rata u Hrvatskoj. U vojarnama u Bosni, u vojarnama Jugoslavenske armije su bili i četnici. Mnogi oficiri Jugoslavenske armije, Muslimani i Hrvati su napustili... Konkretno, jedan pukovnik.. Kako se on zove? On je bio vojni ataše Jugoslavije u Turskoj... Zijo, Zijo, kako se zove? Ne znam, možemo... On je pak napustio Banjalučki korpus jer, njegova izjava tada kad je došao u Krupu, došao meni i javio mi se kao načelniku Štaba, da je napustio vojsku i neće na istom kazanu biti s četnicima. To je konkretna izjava njegova.

Tada je, već u petom mjesecu je formirana Unsko-sanska operativna grupa. Na čelu, prvi zapovjednik Unsko-sanske operativne grupe bio je major Hajrudin Osmanagić, i tada su formirane i prve jedinice. Regija je bila u okruženju. Već tada je bila u okruženju – dakle već u četvrtom mjesecu je bila u okruženju, ono što je izišlo-izišlo je, nije se moglo ništa doturiti u regiju iz Hrvatske ili drugih država.

Onda smo mi na sastancima te Unsko-sanske operativne grupe, čiji sam ja bio član kao načelnik Štaba jedne od vojnih postrojbi, razmišljali o načinu dotura što ubojnih sredstava, što drugih materijala, i hrane, i sanitetskog materijala, i tako dalje.

Odluka je pala, kako je tamo bilo dosta pilota, tamo je bio aerodrom, dosta pilota je bilo i bilo je nekoliko aviona. S tim avionima su piloti uspjeli preletjeti u Zagreb. To je neki «pajper» u pitanju, i još mislim AN2, ne znam točno sve – oni su preletjeli u Zagreb i ostali u Zagrebu.

Kad je to bilo?

1992. godine, odmah, u početku, negdje, to je možda bio treći mjesec, četvrti kad su oni uspjeli preletjeti i ostali su u Zagrebu. E, onda smo mi razgovarali kako da se sad napravi neka poletno-sletna staza za tu avijaciju, dakle uglavnom za te «antonove» i za ove poljoprivredne traktore. Odluka je pala da to budu Begove Kafane, kod Cazina, na Ćoralićima. Tamo se napravila pista.

Tamo prije toga nije bila nikakva pista?

Nije. Ništa tamo nije bilo. Tamo se napravila pista, uvaljala se i krenuli su prvi letovi. U šestom mjesecu je bio prvi let. Ja sam za taj let saznao posredstvom veze sa Silvijom. Ona je meni javila. Ona je meni rekla da mi nešto od ubojnih sredstava šalje tim letom, i ja sam došao sa svojom vojskom pred taj avion – ali pred taj avion su došli iz svih gradova iz regije. Svi su došli i raščerupali avion, i pilota, i sve, jer svi smo nešto čekali u tom avionu. Šta, on primi 800 kila u sebi – a svi smo nešto htjeli. Dobro. I od šestog mjeseca je to zapravo počelo: prvi let je bio u šestom mjesecu.

Oprosti, taj prvi let je bio onaj na kojem je Joso bio?

Je. To je taj.

To je ono kad je Joso i prespavao?

Tako je, tako. To je bio prvi let. Nakon toga je to učestalo. Zapravo, to je bio let koji je pokazao da je to moguće.

Odmah nakon tog prvog leta koji je pokazao da je to moguće, formirala se Vazduhoplovna grupa Unsko-sanske operativne grupe. Unutar

Vazduhoplovne grupe ušli su svi oni koji su bili vezani za zrakoplovstvo. Puno pilota, kao recimo Mustafa Kahrić, on je bio meni podčinjen. Bio je zapovjednik jedne satnije Teritorijalne obrane u Bosanskoj Otoci (???), a bio je pilot helikoptera.

Ali to je bilo, čini mi se, tada dosta često?

Često, često. Da. Nije bilo njihovog temeljnog zanimanja...

I onda su se oni aktivirali...

Oni su se aktivirali kako je tko znao i umio. Puno ih je bilo na nekim pješadijskim dužnostima. E, sad, prvi čovjek koji je došao po nekakvoj zapovjedi u Zagreb - jer trebao je netko iz regije da dođe u Zagreb tko je znao potrebe regije - bio je to Bibanović Nijaz. On je prvi došao. Prije njega su tu još neki ljudi došli, kao Ibrahim Hadžić i još neki, koji su samoinicijativno došli, napustili regiju još prije samog rata i koji su se tu, u Zagrebu, organizirali na način da su pokušavali ostvariti kontakte s Ministarstvom, s Glavnim stožerom Hrvatske vojske i tako dalje – a s ciljem nekakve pomoći, dogovora, razgovora i tako dalje – ali mislim da je Bibanović Nijaz bio prvi koji je imao nekakve papire i koji je službeno upućen u Hrvatsku po tim poslovima.

Drugi koji je otišao po tom poslu, službeno, sam bio ja. Ja sam došao u početku devetog mjeseca. Tad je ta linija već bila uhodana i tad se već radilo na obuci... I prebacivani su piloti u Zagreb.

Koji su to bili piloti? To nisu bili oni piloti koji su bili tamo, u tim pješadijama?

Jesu, i ti.

A to su ti?

Da, to su ti. Prebacivani su u Zagreb na obuku. Oni su prebacivani u Zagreb. To su ti: Iftić, Pečenković, ne znam, svi oni su bili prebačeni, plus obučavani za te letove. I napravljena je mješovita letaćka grupa.

Mješovita transportna eskadrila?

Tako je, tako je.

Ali samo jedna stvar... Mješovita transportna eskadrila osnovana je, čini mi se, zapovijedu ovog... Kako mu je ime?

Generala Agotića.

Generala Agotića, tako je, u šestom mjesecu 1992. godine.

Da.

Od šestog mjeseca do devetog mjeseca, ti još nisi došao u Zagreb, oni su već letjeli?

Već su letjeli.

Znači tu su već postojali nekakvi ljudi...

Jesu, jesu.

Letovi su trajali?

U kontinuitetu su letovi trajali, sve do devetog mjeseca.

Znači ti dolaziš u Zagreb, zatičeš već postojeću Transportnu eskadrilu...

Već je to postojalo, tako je.

I postoji već jedno jezgro ljudi koji se pokušavaju samoorganizirati da bi se to povezalo, da bi se dalje išlo s pomoći?

Tako je.

Dobro.

I onda je to, kad sam ja došao – ja sam znao nekakve prioritete regije. Što je bio cilj? Ja sam se odmah uključio u rad s ovom Zrakoplovnom eskadrilom, i s ovim ljudima koji su došli prije mene: Bibanović, Silvija, Hadžić...

Silvija je već bila tu?

Silvija je bila tu, da. Silvija je obučavala ljude, pješadijske grupe i one su uglavnom uz pomoć Slunjske pukovnije, i izvidnika Slunjske pukovnije, i zapovjednika Vladimira Katića – oni su uspješno prebacivani na regiju. Preko Slunjskog poligona pa na regiju, uspješno su prebacivani. Čak za mog boravka dole, ja sam prihvatio nekoliko grupa.

To su one prve dvije, je li tako?

Jeste.

A ona treća je stradala?

Velika ta, da. Ja sam već bio ovdje kad je išla treća. Treća je bila preglomazna grupa koja se nije mogla skriti, nije mogla proći nezapažena.

Oni su uletjeli?

Oni su se sukobili na više pravaca... Otkriveni su, sukobili su se na više pravaca. Zapovjedništvo same grupe nije bilo dovoljno iskusno da to izvede do kraja, i...

Jesu to bili ljudi koji su imali nekakvo prethodno ratno iskustvo?

Samo dio ljudi je imao iskustva sa slavonskog ratišta, mali dio ljudi. Ostali nisu imali iskustva, ostali su ljudi iz dijaspore koji su došli, htjeli su se boriti, ići u Bosnu i tako dalje.

To su bili Muslimani?

I Muslimani, i Hrvati.

To su bili i oni studenti?

Da. I Muslimani, i Hrvati. Evo, to je što se tiče grupa – ali grupe su posebna tema.

Da, dobro...

Zaista su posebna tema. To je nešto što ja čak mislim da zbog uspomene na sve one koji su izginuli na tom pravcu, vrijedi ih posebno obraditi u - ne znam čemu! – ali vrijedi.

Naravno. Ja ću o tome još posebno sa Silvijom popričati, ali ovo sada je samo naznaka – tek da se vidi da se i u tom smjeru radilo.

Jeste. Eh, sad kad je riječ o ovome... Mi smo uglavnom koristili Zrakoplovnu bazu «Lučko». Tamo je bio zapovjednik gospodin Bagarić – ne sjećam se više imena. On je bio zapovjednik, i on nam je jako izašao u susret što se tiče smještaja svih onih sredstava koji su prebacivani tim zračnim mostom.

U Zrakoplovnoj bazi «Lučko» je bilo i skladište. Skladište smo imali i na Jankomiru u carinskoj zoni; i u Kerestincu isto u vojnim objektima; i u Borongaju u Vojarni; i u Dubokom Jarku smo imali skladište.

Taj dio nam je uglavnom omogućio, većinom omogućio, zapovjednik Vojarne «Borongaj», pokojni brigadir – mislim da je bio – Ivan Bećir, i isto pokojni pukovnik Miroslav Pavlović. To su nam oni omogućili, to što se tiče skladišta.

Što se tiče samog dotura i nabave ubojnih sredstava, u jednom mom razgovoru s dužnosnicima Glavnog stožera je bilo rečeno otprilike ovako: treba pokupiti sve iz garaža, seoskih štala, iz ovoga i onoga, od privatnih lica – na bilo koji način, pa makar i otkupom, sve ono što su oni opljačkali iz vojarni JNA.

Misli se na municiju i oružje?

Na municiju i oružje. To je bilo naprosto uzeto iz tih vojarni, neorganizirano, od strane građana, i sakriveno. I stvarno je tako bilo. 1992. godine samo se kupilo to. Nikad, naravno, niti smo to htjeli niti bi nam to bilo odobreno da od postrojbi Hrvatske vojske nešto kupujemo, ili molimo... Postojala je suradnja razna, razmjena.

Ja imam čak i neke dokumente u kojima me neka postrojba zamoljava neka intendantska sredstva i ja to odobravam, onda ja njih molim neke usluge i onda... Razmjena je bila. Uglavnom bio je cilj da se pokupe ove garaže, štale, štaglji, da se to oružje...

A onda je to oružje išlo – kamo?

U Bihać. U skladište i u Bihać. I sanitetski materijal koji smo dobivali i iz sanitetskih ustanova u Hrvatskoj, i iz inostranstva. Samo, tu ja moram ipak reći da kad je riječ o donacijama – ne o svima, naravno, ali o dijelu donacija iz inostranstva – da su tu neke države i neki medicinski centri iz Europe doslovno čistili svoje smeće i uvaljivali ga nama.

Tko?

A tko bi znao?

Niste znali od kud je došlo to što je došlo?

Ne. To je na kupu, izišao vijek trajanja, nevrijedeće – to je smeće.

To si ti vidio?

Naravno, naravno.

A nije uz to išao papir kojim se moglo...

Ne. Otkriti odakle ide? Nije. Donacije koje su službene bile od strane Crvenog križa Švicarske, ili Njemačke, ili ne znam koje – te donacije su bile uredne. Ali donacije koje su naši ljudi...

Onda smo mi bili prinuđeni napraviti sanitetsku ekipu, unutar naših redova smo napravili sanitetsku ekipu i sve donacije su pregledane prije nego što su upućene u Hrvatsku. Te, sanitetske. Na terenu. Ako je u Njemačkoj donacija – ide liječnik Salihagić, i još jedna liječnica, ona je bila Hrvatica, ne znam, ima negdje u ovim papirima ime njeno, naći ćemo je. Njih dvoje su činili jezgro sanitetske ekipe, i oni su pregledali donacije i lijekove: ako su bili uredni, pustili su ih - a ako su bili neuredni nisu ih htjeli primiti. Na granicama su sve te donacije išle s papirima, normalno su prošle jer to je pomoć. Pušta se pomoć, nema carinjenja, nema ničega, ide pomoć i to se puštalo.

Svi ti letovi su trajali sve do kraja 1992. godine, u papirima ima podataka koliko je preveženo čega u tom periodu – da bi početkom 1993. godine nastala mala stagnacija u letovima. Naime, došlo je do sukoba Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini, što je imalo direktnog utjecaja i na nas – ali svejedno smo mi nastavili raditi. Nije nama nitko onemogućio rad. Mi smo u tom trenutku pokušali misionariti na sve strane, posredstvom privatnih veza i poznanstava.

Samo malo. Mješovita transportna eskadrila tada prestaje letjeti, odnosno letači Mješovite transportne eskadrile prestaju...

Prestaju, tako je.

Ali letovi se ipak nastavljaju.

Nastavljaju se.

Kako se nastavljaju?

Helikopterima.

Helikopterima? A kojim posadama?

Ehh, domaćim posadama i stranim posadama. Među ovim pilotima koji su došli iz Bihaća bilo je i pilota helikoptera. Došli su iz drugih krajeva Bosne i Hercegovine.

To su oni piloti koji su bili ovdje na obuci?

Bili su na obuci, tako je. I posade helikoptera. Evo, konkretno, posada helikoptera je, evo, Kahrić Mustafa. Njega stalno spominjem, njegovog imena i prezimena se sjećam, on mi je bio podčinjen. Ostale znam po imenu ili prezimenu, recimo Merdanović, tako... bilo ih je dosta. Oni nastavljaju raditi i leti se helikopterima Crvenog križa, i leti se helikopterima...

Znači to nisu vojni, to su helikopteri Crvenog križa?

Helikopteri Crvenog križa, da, ali leti se i helikopterima Hrvatske vojske.

Znači i helikopteri Hrvatske vojske lete...

Tako je.

... ali ne i posade?

Ne i posada, da. I kako je bilo zapravo malo pilota helikoptera koji su uopće mogli letjeti – nisu bili obučeni za izvanredne uvjete leta, otežane uvjete leta, noćne letove, letove pod snijegom, olujama, u magli i tako dalje...

I preko crta linija?

I preko crta linija. I nisu bili obučeni... Oni su bili obučeni za vizualne letove, a ne instrumentalne letove. Ovo je tražilo instrumentalni let. ***** GPS-ove, nove tehnologije neke, neke nove visinomjere – onda smo morali prvo njih obučavati za tu vrstu leta, i morali smo se odlučiti za strane neke posade. I to su bili uglavnom ruski piloti.

Samo malo. Ovi piloti su obučavani ovdje?

Tako je.

Do kada?

Sve do kraja 1992. godine i početka 1993.

Je li osmi mjesec 1993. godine datum do kada traje obuka?

Je, tada je već bila i završena obuka. Je, je, točno, točno.

U osmom mjesecu 1993. ona «cassa» odlazi na remont u Köln i...

Tako je.

... i tu negdje se obuka završava, je li tako?

Da. E, da! Dolazi i «cassa», «cassa» je kupljena...

«Cassa» dolazi 1992., je li tako?

1992., tako je. Ona je već u letovima bila. Ona je negdje u Turskoj kupljena, bog te pitaj, tamo je kupljena. Njen odlazak na servis u Köln je zadnji podatak koji ja uopće o njoj znam. Ne znam dalje što se s njom događalo.

Ona se nije vratila?

Koliko ja znam, nije. I šta dalje?

Dobro, sad imamo osmi mjesec 1993.: obuka prestaje a letovi se nastavljaju.

Tako je. A sad, ne samo... Ovako... Do osmog mjeseca 1993., ni jedna vojska ne može izdržati osam mjeseci gladi. Dalje se radilo cestom.

Dakle, dalje se išlo cestom?

Prevozilo se, i hrana...

Samo malo: da li se išlo *i cestom*, ili *samo cestom*?

Samo cestom.

Samo cestom? Dobro.

I to su najveće količine zapravo... I hrane, prvenstveno hrane, nafte, sanitetskog materijala, ubojnih sredstava preveženo je cestom.

Kako je to išlo cestom?

U vozilima.

Ali to nije čista cesta, i nije da nitko neće ništa reći?

Nije čista cesta. Išlo je vozilima UNPROFOR-a. Taj dio smo plaćali UNPROFOR-u. Oni su prevozili svojim vozilima.

Oni su znali što prevoze?

Tako je.

Je li to bila isključivo humanitarna pomoć ili je tu bilo i municije, naoružanja, i...?

I municije, i naoružanja, i svega.

To su oni radili?

Radili su, da. Neki transporti su, za neke transporte su... Evo, konkretno, jedan transport, morali smo tako. Mi smo neka ubojna sredstva motali u nekakve najlonske vrećice, sterilne, i stavljali smo ih u dječje mlijeko, u prahu ono mlijeko za dojenčad – i to smo ponovo pakovali u to mlijeko, i to su palete tog mlijeka otišle dole. Onda su ti UNPROFOR-ci dole, u regiji, oni su to mlijeko dijelili mamama na cesti, s djecom koje su bile...

A mame su se čudile kako je to tako teško?

Da, a mame su se čudile kako je to teško.

Gdje ste vi to pakirali?

Pakiralo se u Sesvetama, u objektu u Sesvetama.

To je ono gdje ste i u maslac isto tako pakirali?

Tako, tako. To je išlo avionima, oficijelnim avionima, za Sarajevo, konkretno. Avioni su prevozili humanitarnu pomoć s aerodroma «Pleso».

Avioni su išli s «Plesa» za Sarajevo?

Tako je.

To je već kasnije bilo?

1993. je išla pomoć za Sarajevo, avionima. Velikim avionima, ne znam ja više ni kojima, i tada je svaki taj transport te humanitarne pomoći bio pun ubojnih sredstava. Maskiran. U konzerve ribe, recimo.

Isto Sesevete?

Sesevete. U Sesevetama se sve pakiralo.

Koliko je ljudi na tome radilo? Cijeli pogon?

Vrlo malo.

Malo ljudi? Koliko je to «malo»?

Ukupno oko, recimo, sedam ljudi. 24 sata se radilo, non-stop. Imali smo pomoć ***** Bili smo mi dobro organizirani u tom smislu.

Dobro. A onda su Rusi preuzeli letove, je li tako?

Da. Onda smo krenuli s helikopterskim letovima. Glavnine posada su bile ruske posade. Letjelo se avionima MI-8, poslije s MTV-1, poboljšane verzije MI-8, veću tonažu su nosile. I dalje smo isto letjeli s avionima, ali ne više s ovima AN-2 nego s većim avionima, i to s aerodroma u Puli, s aerodroma u Zagrebu.

Evo, konkretno, letio je jedan civilni avion, mislim da je «iljušin» ali zanimljiva je priča o tom avionu pa eto, ja ću je ispričati. To je civilni let bio, rumunjski avion, na nekom pravcu iz Rumunije prema Zagrebu, ili iz Europe prema Zagrebu, ne znam – uglavnom rumunjska zrakoplovna

tvrtka. Onda smo mi posadu te tvrtke pozvali na večeru, na Plitvice, i zamolili ih bi li nam odletjeli jedan let ovako, u fušu.

Motel «Plitvice»?

Motel «Plitvice», da. Bi li jedan let u fušu odletjeli to veče – i oni su pristali, za određenu svotu novca su pristali. Onda smo mi iz aviona demontirali sve stolice za putnike, natovarili avion, svezali, uvezali, sve to i ljudi su odletjeli tu noć, vratili se. Sljedeći dan smo im vratili, montirali sve stolice.

A gdje su oni letjeli?

U Ćoraliće.

Oni su u Ćoraliće išli, a ne u Sarajevo?

Ne, ne, na Ćoraliće.

Mogli su sletjeti na onu pistu?

Da, da, mogli su, mogli su. Sljedeći dan smo im vratili stolice nazad i oni su nastavili negdje za Bukurešt.

Jesu se čudili svemu tome ili su znali?

Jesu, jesu, znali su, mi smo ih upoznali s marš rutom, pravce, sve smo im... Ja sam u to vrijeme u nekakvom internom rasporedu poslova bio zadužen za sigurnost letova i posada.

Što znači «sigurnost»? Kad kažemo «sigurnost» - u kojim relacijama to spominjemo?

Zadužen za sigurnost na način da sam u suradnji s Hrvatskom vojskom, konkretno s Obavještajnom upravom Hrvatske vojske, i s Obavještajnom upravom Armije BiH – tada već Armije BiH, 5. Korpusa Armije BiH u Bihaću – prikupljao podatke relevantne kao sigurnosne mjere za nesmetan let.

To znači, konkretno, raspored protuzračnih sredstava, neprijateljskih protuzračnih sredstava na području kojeg su oni držali. To se dnevno ažuriralo. Taj raspored njihovih sredstava dnevno se ažurirao po spoznajama.

Temeljem tog rasporeda i mi smo prilagođavali svoje marš rute, odnosno rute leta prema Bihaću. Nikad se nije išlo istom rutom. Nikada. Uvijek drugom rutom.

Zbog toga je, vjerojatno, gubitaka i bilo tako malo?

Da. Ali gubitaka je bilo i moje mišljenje je da su svi ti gubici koji su se desili, a to je rušenje jednog aviona, «Antonov» 26 koji je poletio s Pule... On je sletio uspješno na Čoraliće, na povratku je oboren, nađen je u vrijeme «Oluje» negdje na Zrinskoj gori, ostaci njegovi su nađeni.

Tko je bio u tom avionu?

U tom avionu je stradalo devet članova posade aviona, ukrajinske posade, jedan član posade naš - Samir Beganović, i Nikša Župa koji je bio pratitelj u tom avionu. Oni su stradali.

Tim avionom sam i ja trebao ići dolje, ali mene su zvali iz Ambasade pa sam ja onda rekao «ajde, ja ću sljedećim letom, vi idite sad», odnosno Nikša Župa mi je rekao «ajde ti dođi sljedećim letom, ja ću te čekati dolje». Nije me čekao, vraćao se nazad jer je bio Biban dolje, Nijaz Bibanović je bio dolje, i Nijaz je trebao doći u Zagreb, a ja sam iz Zagreba trebao doći tamo – i ni ja ni on se nismo zapravo ukrkali u taj avion.

Da, ali za taj događaj još uvijek ne pališ svijeću nego je za nešto drugo pališ, je li?

Da, za nešto drugo palim. Eto, to je taj avion, i nismo više imali avionskih nesreća.

A ono je bila...

Helikopter, da.

Kad je poginuo Ljubijankić i ovi...

Da. Srušen je jedan helikopter i tu je poginuo ministar vanjskih poslova, doktor Irfan Ljubijankić; doktor Mensur Šabulić koji je bio ministar financija Bosne i Hercegovine, i njihovi pratitelji. I posada.

Ali to je, po svemu sudeći, bilo zbog jednog sasvim nepotrebnog razloga?

Pa to sam htio reći. Uglavnom to, ta rušenja, uvijek su ljudska pogreška. Pogreška u smislu slabe sigurnosne kulture svih učesnika u cijeloj toj

priči – jer ako telefonirate nekome da će te doći te večeri iz Bihaća u Beč, onda kako će te doći nego avionom? Znači da će to veče avion letjeti, i da će ga netko čekati – ili će bar uključiti radare, pa će ga... Eto, mislim da je zbog toga to. Ukupno svih tih letova na tom pravcu, i na drugim pravcima jer letjelo se i u ostale krajeve u Bosni i Hercegovini...

Samo malo, ovo sve što sada kažemo, to se polijetalo odnosno dolijetalo na aerodrom Zagreb i Pula. To su bila ta dva aerodroma koja su najviše prihvaćala?

Jeste, tako je, Zagreb i Pula.

Zanima me, prije nego nastavimo pričati o drugim područjima, koliko dugo su trajali ti letovi?

Do kraja rata.

Što to znači?

To znači sve do devetog, odnosno osmog mjeseca 1995. godine.

Do tada su trajali redoviti letovi?

Redoviti.

Koliko redoviti? Nisu bili svakodnevni ali, recimo, više puta tjedno?

Kako kad, ali redoviti. Ne svakodnevni.

I to znači da se redovito prebacivalo sve vrste robe: oružje, municija...

Tako je...

... odjeća, obuća, humanitarno?

Tako je.

Zanima me sad još jedna stvar. Razgovarala sam s Josom i on mi je rekao da je u vremenu 1992. godine, posebno na kraju 1992. godine bio velik pritisak od UNPROFOR-aca ili promatrača koji su tada tu bili, i da je te letove zapravo trebalo nekako...

Ma da, skrivali smo ih od UNPROFOR-a.

Zbog čega? Što je to tada bilo?

Zato što je bila zabrana leta, zabrana leta nad Bosnom i Hercegovinom. Zabrana, naprosto zabrana leta. Oni su tu zabranu uspostavili, koliko se ja sjećam, zbog naleta srpske avijacije. Koliko se ja sjećam... Ali to je direktno nas pogodilo!

Je li tu tada bilo riješeno – i na koji način je bilo riješeno? – ako već nema letova, na koji će se način onda humanitarno pomagati ljudima koji tu pomoć trebaju?

Ne.

Znači to uopće nije bilo u fokusu njihovog interesa?

Ne. Ne. UNPROFOR-aca? Nije. Oni su zrakoplovnu bazu na «Plesu» imali i oni naprosto nama... Naravno da oni nikada nisu znali oficijelno, službeno nisu znali što mi vozimo. Mi smo za njih uvijek vozili humanitarnu pomoć. Insistirali smo u razgovoru s njihovim časnicima da mi moramo voziti humanitarnu pomoć: krv, plazmu, to mora ići. Ali ne. Nema šanse.

Onda su ipak odobrili da taj dio pomoći može ići, a onda smo mi pripremili tu vrstu pomoći kad bi oni došli u kontrolu - dolazili su u kontrolu da vide da li se radi o tome. Mi smo to utovarali, a kad oni odu onda smo mi to istovarali. Onda ih je uvijek netko odveo u neki restoran ili nešto, da se ne bi slučajno vratili i napravili nam problem.

Ali to se tada moralo...

Kriti, tako je.

... zataškavati? Nije se moglo javno raditi?

Da, tako je. Pa mi nismo otvoreno i javno radili ni prema hrvatskoj javnosti, ili mnogim službama i postrojbama. Mi smo djelovali i u Hrvatskoj kao jedinica Posebne namjene Hrvatske vojske. Tako smo se i tretirali. Ja sam se šetao u odori hrvatske vojske.

Dobro, ali odnosi između Hrvatske i Bosne, između dviju država, su u tom periodu o kojem govorimo, dakle 1992. pa tamo do 1994., odnosi su oscilirali – barem na ovoj razini koja je bila poznata

javnosti. Odnosi su imali svoje vruće-hladno amplitude. Jesu li se te promjene u odnosima reflektirale na posao kojeg ste radili?

Jesu. Jesu na način da je, kad su te amplitude bile hladne – u smislu normalizacije odnosa – da je veći broj ljudi bio upoznat s onim što mi radimo. Kad su amplitude bile vruće onda je taj broj ljudi otpadao. Sužavao se krug ljudi koji je znao što se radi.

Eto, u tom smislu je bilo tog utjecaja, i to naravno da je otežavalo cijeli posao.

Da li to znači da si ti u nekim periodima mogao javno – ili, hajde, recimo: slobodno – doći i naručiti, uzeti što ti treba, dogovoriti, a u nekim drugim periodima je to bilo teže?

Ma u svim periodima sam ja mogao kao... Posebno kao pripadnik 5. Korpusa, jer sam ja bio delegiran ispred 5. Korpusa, što je kasnije preraslo u delegiranje ispred Generalštaba Armije Bosne i Hercegovine.

To je već bilo kasnije? Devedeset i ...?

1994. godine već, da. Ali prvo moje delegiranje prema Hrvatskoj je bilo kao pripadnik 5. Korpusa. U Bihaću, u tom Unsko-sanskom kantonu kako je poslije nazvan, nije bilo nikakvih sukoba između Hrvata i Muslimana, i interes je bio da se takvo stanje održi, da nema sukoba. Tamo su postrojbe HVO-a skupa s Armijskim postrojbama bile na frontu prema Srbima – osim pojedinih incidenata.

Jedan od tih incidenata je ubojstvo generala Šantića, ali to je nešto što pak zavrjeđuje posebnu pažnju. Time se bavilo i pravosuđe Hrvatske, i pravosuđe Bosne. Oformljena je zajednička komisija ispred HVO-a i

Armije BiH, i te članove zajedničke komisije smo mi prevezli u Bihać da istraže taj slučaj. Helikopterom, prebacili smo ih u Bihać, oni su istražili taj slučaj, dali svoje izvješće. Ja ne znam detalje tog izvješća, ali je posao prema Bihaću nastavljen nesmetano. Eto, to je...

Ja bih rekao i prema drugim krajevima Bosne i Hercegovine jer 1993. godine, u vrijeme sukoba postrojbi HVO-a i Armije BiH, mi smo s «Plesa», eto, za Sarajevo slali ubojna sredstva.

Dobro, samo me još malo zanima ovaj dio, ruta Ćoralići. Ljudi koji su se dovozili su bili uglavnom civili, žene, djeca i ranjenici. Je li tako?

Da.

Kuda su ti ljudi išli? Kada bi došli u Hrvatsku, što se s njima dalje događalo?

Neki bi ostajali u Hrvatskoj. Pretežno su se prevozili ranjenici. Bilo je i civila za koje mi nismo znali tko su i šta su. Nama je jednostavno bilo važno da teret odavde tamo prođe, i da prebacimo ranjenike ako su nam najavljeni ranjenici. Mi smo insistirali da nam se najave civili, koji civili dolaze, i to se i dešavalo.

Vi ste imali radio vezu s Bosnom, je li tako?

Imali smo vezu s Jaruna, prvo, a nakon Jaruna smo imali vezu iz Ambasade, s Pantovčaka. Paket vezu, šticienu vezu. Tako da, evo, baš se sada sjećam da smo tražili putovnice od tih ljudi koji su nam bili

nepoznati, koji nisu bili najavljeni. «Ajmo, putovnice! Tko si ti? Šta si?» Ostavljali smo ih na Lučkom, ma nema, ne dolazi u obzir...

Što? On bi samo izašao iz aviona?

Da, izašao iz aviona i sad kako, kud ćeš s njim? Tko je? Šta je? Nama nepoznat.

Mimo spiska?

Mimo spiska, da. Ali to se rijetko dešavalo. Dešavalo se, ali rijetko. Većina je bila ranjenika.

A kuda su oni išli?

Ranjenici su odmah išli na skrb u bolnicu, u Hrvatsku. Posebno je, evo što ja mogu skinuti kapu čovjeku, to je Vlado Taborsky, doktor na Borongaju, koji je sve ranjenike prihvatio. Sve. To je...

Samo malo, oni su dakle dolazili u bolnice, tu su bili sanirani a onda su dalje išli po lječilištima?

Jesu.

Do kraja rehabilitacije su tu bili?

Jesu, jesu, da. Išli su po lječilištima dalje. Sve što je u bolnicama bilo liječeno to nije plaćano.

Do kada nije plaćano?

Nije plaćano sve do kraja 1992. godine, čak i dio 1993. godine se nije to ništa plaćalo.

To je bio nekakav sporazum?

Ja ne znam kakav je bio sporazum, ja mislim da nije postojao sporazum. Naprosto je bila neka dobra volja zdravstvenih radnika u Hrvatskoj. Čini mi se da nije postojao sporazum.

Dobro, a onda se to počinje plaćati?

Počinje se plaćati, da.

Kada se to zapravo počinje?

1994. godine. Ja zasigurno znam da smo 1994. godine takve usluge u bolnicama plaćali.

I što? Onda je bilo tako da su ljudi primljeni, a ti si naknadno to išao plaćati?

Da, ja odem i platim.

Oni ti isporuče račun?

Ne, odem tamo u bolnicu i platim račun u cijelosti.

Ali dobiješ račun, dobiješ specifikaciju troškova?

Da, da, jeste. I poslije liječenja su išli u toplice. Evo, pune su toplice bile u Hrvatskoj, pune ovih ljudi, posebno iz ovog kraja, iz Bihaća. Ja te toplice nikad nikome nisam plaćao. Ne znam, ne znam ni da li su plaćene. Ne mogu tvrditi jesu ili nisu.

Dobro, ali znači da preko tebe to nije išlo? Ti ne znaš je li to plaćeno?

Ne znam, ne znam.

Ta suradnja, jer očito je da se radilo o suradnji, trajala je godinama. Je li ta suradnja bila stvar entuzijazma i nekakve dobre namjere ljudi, grupa ljudi s jedne i druge strane koji su se trudili to ostvariti, ili se o tome odlučivalo iznad, dakle na razini nekakve politike koja je bila više ili manje javna? Čemu se može zahvaliti što se usprkos tim amplitudama ipak sve ovo održavalo?

Ja vjerujem, obzirom na položaj te Bosanske krajine, geografski položaj, vjerujem da je interes politike bila ta suradnja s Bosanskom krajinom, ali i najvećim dijelom se održao rad zahvaljujući entuzijazmu i s jedne, i s druge strane.

Kad je riječ o recimo, u vrijeme sukoba HVO-a i Armije, pomoć je išla i u ostale krajeve Bosne – tu mislim da je zaista riječ samo o entuzijazmu i o tome što dio ljudi uopće nije vjerovao u takav sukob, uopće, u njegovu mogućnost, i radio je svim silama na smirivanju takvog sukoba. Ja sam u to vrijeme baš bio imenovan časnikom veze.

Časnik

veze

za?

Za Hrvatsku vojsku.

Tebi nešto mobitel svijetli. Hoćeš se javiti?

Neću.

Dobro, a sad mi reci ovako. Postojala je jedna grupa koja je iz Splita helikopterima išla za Bosnu. Je li tako?

Je.

Imaš li ti veze i s tim?

Nemam direktne veze, ali znam za tu grupu iz Splita. Tu je bilo i nekakvih problema, negdje oko Mostara, ne znam točno gdje. Znam da su neki čak iz te grupe bili i zarobljeni.

Ozbiljno?

Jesu, jesu. Ali nemam konkretno...

A tko je koordinirao radom te grupe koja je s Divulja išla?

Isto Hrvatsko ratno zrakoplovstvo.

Čekaj malo, da li je bilo još ljudi kao što si ti bio? Da li je moguće da je dolje, na onom području, bio još netko s ovlastima i zaduženjima kao što su bile tvoje?

Bio je...

Je?

Bio je... Bio je Hasić... Hasić. Hasić...

Ali onda je on vjerojatno bio fizički bliži Divuljama i rješavao te stvari...

Je, tako je.

Daj mi sad reci ovako: osim u Čoraliće, je li išla pomoć i za ove enklave?

Je, išla je preko Zenice za Goražde, išlo je za Žepče, za Srebrenicu.

Kažeš preko Zenice. Što to znači?

Išlo se prvo za Zenicu. Zenica je bila slobodan grad.

Ali se polijetalo...?

Uvijek se polijetalo...

Zagreb i Pula?

Tako je, tako je. Iz Zagreba ili Pule za Zenicu, pa iz Zenice dalje, onda skok za Goražde ili za ostale enklave. I na tom pravcu je jedan helikopter oboren, ali greška pilota je bila.

Isto?

Da. Greška pilota je bila. Tu je bilo cijelo vojno i civilno rukovodstvo Goražda. Svi su poginuli u tom helikopteru. Udario je u brdo.

To su bili tako loši uvjeti letenja?

Uvjeti loši. Nije se ništa vidjelo, ovi su vatre ložili da bi on vidio vatre, nije ih vidio i udario je u brdo.

Kada je to bilo?

1994. godine.

**Dobro, a ovi letovi za Srebrenicu, Goražde i tako, to je redovito išlo?
Redovito se održavalo?**

Tako je.

To je isto išlo preko tebe?

Je. Preko Nijaza Bibanovića i mene. I Ibrahima Hadžića. Mi smo taj dio organizirali iz Hrvatske do Zenice. U Zenici su to preuzimali oni u Zenici. U Zenici je isto bila zrakoplovna baza. Oni su tada preuzimali za

dalje, i koordinirali za dalje. Recimo, Biban je konkretno bio s helikopterom u Goraždu, ja nisam išao u Goražde ali on jeste. Stjecajem okolnosti je s jednim letom tamo bio i nastavio je za Goražde.

Jesu li se i ranjenici dovozili?

Jesu, iz Goražda, isto.

Ostavljali su se u Zenici ili su išli za Hrvatsku?

Išli su u Hrvatsku. Iz Zenice za Hrvatsku.

I ta suradnja je, znači, funkcionirala?

Sve do zadnjeg dana.

Isto kao i s Ćoralićima?

Isto, isto.

Možemo li napraviti neku procjenu – kolika je to količina? Očito je da se radi o velikom broju letova. Koliko je tu zapravo tereta prebačeno? Je li itko napravio procjenu?

Je, ja sam napravio. Imam ja. Imaš tamo točne podatke u tisućama tona, eto, a konkretno meci su u milijunima komada.

Možda je to u nekom od drugih fascikala. Našla sam podatke koji se odnose na Ćoraliće, ali zanima me Srebrenica, Goražde, Sarajevo...

Ima, ima u toj dokumentaciji, ima. Ima i taj dio koji smo mi odradili. Naravno, da za te... Kako su postojali helikopteri i u Zenici, oni su letjeli samostalno, mimo nas, po odlukama Armijskim i svojih zapovjednika tamo. Ono što im je nedostajalo tražili bi od nas, mi smo im to prebacivali ili odmah nastavili iz Zenice prema Goraždu. Ima tamo i broj letova prema Goraždu koje smo mi organizirali.

Dobro. Za vrijeme direktnih sukoba Hrvata i Muslimana, ova je veza funkcionirala? Ovo je radilo?

Funkcionirala je, ali uglavnom cestovna veza. Tada cestovna veza.

Aha, znači kad bi zagustilo onda bi išli cestom?

Onda cestom.

A zašto? Zar nije bolje zrakom? Malo mi je nelogično.

Nije nelogično, nije nelogično. Zaista nije. Ovako se to dešavalo: kad zagusti, obzirom da znaju za zračni koridor, znaju, mora se prekinuti – mora se nešto prekinuti! – onda zabranimo zrak.

Tko bi to zabranio?

Vrh. Konkretno, general Agotić. Nema više letenja jer je on dobio zapovijed: nema više letenja! Gotovo je. Ali može onda cesta. Sad se organizirajte i idite cestom, čekajte malo da se ovo smiri pa ćemo onda opet letjeti. I tako je to i funkcioniralo.

Ali ova skladišta vaša, robu, to nitko nije dirao?

Je, je, jedno vrijeme je. General Zagorac je jednom zašao i redom sve nam to naše pokupio, i poslije nam ponovo sve to naše prodao – i to je OK. To je u redu bilo.

**Dobro, ajmo sada ovako: je li tu tada postojao onaj dogovor o 30%?
Ne znam više jesi li mi ga ti spomenuo ili Silvija.**

Ja sam ga spomenuo. Ne znam, možda je i Silvija. «Dogovor 30%» je tek negdje krajem 1993. uspostavljen, početkom 1994. godine. Tad je uspostavljen taj dogovor.

Što znači «dogovor 30%»?

To znači da je odobreno... Dotur velikim avionima, dotur svih ubojnih sredstava je išao preko Istanbula. Iz Irana, iz ostalih arapskih zemalja, išao je preko Istanbula. Državni vrhovi Hrvatske i Bosne i Hercegovine su dogovorili da je to u redu, da ide tako ali da sve što stigne u Hrvatsku – 30% ostaje Hrvatskoj vojsci kao nekakva naplata za koridore, za lindinge, aerodrome, korištenje ovoga i onoga. Jer mi jesmo, zapravo, koristili te zrakoplovne baze Hrvatske kao i Hrvatska. Na isti način. Goriva...

To je bila kao amortizacija troškova?

Amortizacija.

Što to znači zapravo?

Ako dođe milijun metaka, 300 000 metaka ostaje tu.

Dobro, ali što to znači u praktičnom smislu: od tereta ostaje trideset posto, to je u redu. Ali što je Hrvatska vama davala za to? Davala je svoje piste?

Tako je.

Čije je bilo gorivo?

Isto hrvatsko.

Hrvatsko?

Dobro, to smo mi platili. Mi smo landing i gorivo platili, na aerodromima.

Gorivo je znači bilo mimo?

Mimo.

Posade ste vi nabavljali?

Jeste. Da, naše posade su bile.

Jeste li na ovih 30% imali još dodatnih troškova?

Pa onda bi mi uglavnom kupili i tih 30%. Ako nije trebalo Hrvatskoj vojsci. Ako je trebalo, onda ništa. I to je u redu. Ali to ja mislim da je u redu. Ja zaista mislim da je u redu. Evo ti moja kuća, možeš kroz nju prolaziti ali desetinu ostavi tamo. U redu je. Logika je OK.

Dobro, bez daljnjeg mi možemo govoriti o jednoj kontinuiranoj suradnji i ona je, na ovaj ili onaj način ona je trajala?

Možemo. Jeste. Trajala je. Ovako stoje stvari: postoje periodi kad su u Zagrebu svi muslimani koji su bili u Zagrebu uhapšeni i ubačeni u Bosnu. Ja čak vjerujem da je to bio dio politike ili dogovora međudržavnih Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Kad je to bilo?

1992. godine. Ti si mlad, sposoban za vojsku, u Hrvatskoj si, izvoli odi u svoju državu, državljanin si Bosne i Hercegovine, nemaš što ovdje tražiti – i oni su smješteni u autobuse i odveženi u Bosnu. Mi, koji smo došli iz bihaćkog kantona po nekakvim zadaćama, svatko po svojoj – mi tih problema nismo nikada imali. Mi smo čak intervenirali, bili su nekakvi sabirni centri tih ljudi koji su u nekakvim racijama pokupljeni, mi smo za neke ljude iz Bihaća intervenirali i išli po njih, i oni su nam ih dali, i mi smo ih prebacivali našim pravcima prema Bihaću.

Je li Tuđman znao za sve ovo?

Naravno da je znao.

Je li Alija znao?

Naravno da je znao.

Jesi li ti imao prilike s Tuđmanom i Alijom razgovarati?

Jesam.

I kako su oni disali oko ovih stvari? Dakle, s jedne strane odnosi imaju svoje amplitude, a s druge strane se sve ovo održava.

Prvi cestovni transport... Prvi cestovni transport, veliki sam ja odvezao u Visoko. Prvi. I tamo je taj transport dočekao Alija.

Kad je to bilo?

1993. godine. U papirima ima točan datum. I dočekao ga je Halid Čengić – Hadžija. Njih dvojica. I Rasim Delić. To su bili ljudi koji su dočekali prvi transport iz Hrvatske. Dakle, oni su znali. Njih smo mi izvijestili da krećemo pa ako stignemo, stignemo. Put je trajao dva puna dana, nekad i tri. Iz Zagreba... Odnosno, kako kad. Nekad iz Zagreba, nekad iz Rijeke, nekad... Kako kad se formirao taj cestovni konvoj.

Pravac je bio Zagreb – Split – Vinjani Gornji – Posušje – Vran planina – Rama – Gornji Vakuf, odnosno Uskoplje – Travnik – Visoko. To je bio pravac.

Pravac je samo dijelom, iza Viteza, tamo kad se išlo, jer Vitez je tada bio u okruženju 7. Korpusa Armije BiH, iza Viteza je dijelom išao asfaltom, a ovo su sve bili šumski putovi. Sve. Preko Vran planine ta Bijela cesta, famozna. Tu smo se stalno sukobljavali s UNPROFOR-cima jer su oni kontrolirali Bijelu cestu, i njihovi konvoji su imali prioritet. Kad njihov

konvoj naiđe, mi smo morali stati – a mi smo stajanjem uvijek bili uplašeni da nam neće premetnuti konvoj. Bili smo na oružju i mi bi se zaista borili s njima, mi ne bi dali u tom trenu da nam pregledaju kamione. Ne bi, zaista ne bi, jer smo tako nekako emotivno doživljavali taj transport, da on mora stići, da ga ne smije ugroziti nitko.

Pratnju nam je davala Združena satnija HVO-a iz Posušja. Oni su nas pratili.

Oni su vas dočekivali?

Dočekali nas na Vinjanima i pratili sve do Uskoplja. U Uskoplju su nas preuzimali pripadnici Armije i dalje nas pratili.

Ja sam bio u prilici dolaziti na sukobe Armije i HVO-a gdje smo morali zaustavljati sukob, oružani sukob, rat, mislim – pucjavu, zaustaviti da mi prođemo pa se vi onda nastavite tući dalje. Zaista sam bio u toj prilici. Čak da sam, osobno izađem i da zaustavim, «stani, ne pucaj, čekaj da mi prođemo» - onda dvadeset šlepera prođe... A vi onda nastavite.

I to su prihvaćali?

Da. Jer nisu znali koja je to sad budala na cesti, šta ona hoće.

Što si imao na sebi tada?

Odor.

Koju?

Uvijek istu odoru, samo sam oznake imao druge.

Mijenjao si oznake?

Mijenjao oznake, da.

Što? Armija BiH, HVO?

Armija BiH, HVO, HV. Mijenjao sam oznake. I kad bih došao na teritorij Armije, onda sam stavljao oznake Generalštaba Armije BiH. Pokazat ću ti je.

To je tako radio cijeli konvoj, ili samo ti?

Cijeli konvoj je morao imati druga imena. Svi vozači su...

A tablice?

Tablice su imali posebne, tablice koje smo im mi stavljali. Mijenjali smo i tablice, i sve. Svi vozači su... Svima sam ja davao imena: Marko, Joso, Mirko, Ivica... Svatko je morao zapamtiti svoje ime, i ja sam im morao zapamtiti imena – ja sam bio Ivica, uglavnom sam bio Ivica – kad smo putovali kroz područja koja su kontrolirale hrvatske snage na ovaj ili onaj način, posebno u Herceg Bosni.

U Hrvatskoj smo bili pod pratnjom Hrvatske vojske pa to nije bilo potrebno nekako. Hrvatska vojska nas je dopratila do granice, ali dalje su nastajali problemi. Dalje smo morali mijenjati imena.

Pripadnici Združene satnije su znali, zapravo njihov zapovjednik je znao moje pravo ime...

Kako se on zove?

E, ne znam. Imam negdje fotografiju čovjeka, imam negdje ime i prezime i jako bih ga rado sad sreo, ali zaboravio sam mu ime i prezime. Pronaći ću.

Dobro. I?

I onda smo nailazili na punktove. Na punktovima su nas kontrolirali. Ono «kako se ti zoveš? daj papire», svi smo mi imali papire na ta nova imena. Jednom je jedan vozač zablokirao, nije smio progovoriti ništa, samo je šutio. Ovaj «kako se zoveš?», a ovaj šuti. Ja odem s druge strane, otvorim ovaj prozor i udarim ga šakom u butinu: «Daj, Marko, reci kako se zoveš!» E, tad je on odblokirao i rekao je kako se zove.

General Rojs je, recimo, bio upućen u situaciju. General Milivoj Petković je bio upućen u situaciju.

Oni su znali sve?

Oni su znali. General Milivoj Petković mi je dao u dva navrata marš rutu, kud ću ići. Ali lokalni zapovjednici nisu znali, i s njima je bilo problema. Kad naiđemo na lokalnog zapovjednika, onda su to problemi.

Kako se onaj jedan zvao, u Rami? Nebitno. Lokalni zapovjednik, i sad sam ja tamo kod njega čekao u njegovom zapovjedništvu jer zaustavio mi je konvoj. Ima neka ratna djelovanja, zaustavio je konvoj i ne pušta me. Onda sam ja otišao u zapovjedništvo i tamo sam fino slušao sve njihove operacije, šta će ratovati, s kime će ratovati. Nakon sat vremena kaže «E, šta hoćeš ti?», «A ja bi da prođem!», «A tko ti brani, odi!», kaže. A zaustavio me!

Je li bilo puno takvih konvoja?

Bilo je dosta. Velika količina robe se prebacila takvim konvojima.

I kad kažemo «roba», onda to znači baš sve?

To znači zaista sve.

Sve redom?

Zaista sve: od hrane do topova, doslovno do topova, raketa. Ne znam, sve živo je bilo.

Evo, ima jedan slučaj, iz Tomislavgrada je bio jedan zapovjednik bojne, bio je na Uskoplju, zaustavio mi je konvoj i kaže «Ne, ne, ja znam da vi to Muslimanima vozite, nema šanse da prođete!». «Ma ne vozim, čovječe, kakvim Muslimanima?» I onda me drži dva sata na Uskoplju, ne pusti me da prođem na teritorij ovih drugih snaga. I onda mi jedan kaže, njegov jedan bojovnik «ma pusti ga, njemu je brat u Sarajevu, nije se čuo s bratom ne znam koliko godina, ne zna šta će, pusti ga» I dođe mi taj zapovjednik i kaže «Kažeš da ideš u Sarajevo?», kažem «Idem!», kaže «Dobro. Idi u Sarajevo, nađi mi brata i dovedi ga. Ako ga ne nađeš i ne dovedeš ga – nema te.» OK. I pusti nas. I mi smo u Sarajevu pronašli tog čovjeka – ali taj čovjek je bio gluhonijem, a on to meni nije rekao. I taj čovjek je objasnio fino, i načrčkao na papiru, da je njemu lijepo u Sarajevu, da on ne želi napustiti Sarajevo. Ja sam onda na povratku pronašao tog zapovjednika i rekao mu «Slušaj, burazeru, ne reče ti meni da je čovjek gluhonijem!», a on kaže «Dobro je, u redu je, spasio si glavu.»

Tako, bilo je zanimljivih situacija – ali uglavnom je to funkcioniralo cijelo, doslovno cijelo vrijeme rata... Uz ove male oscilacije kad se nije moglo, kad je situacija zategnuta, kad je bilo ovo, bilo ono.

I mi sami, kad su bili najbolji uvjeti politički ili, ne znam, želja, volja – nismo mogli letjeti. Šta ćemo? Ne možemo: sunčano, zvijezde cace, ne možeš proći i bog. Čekaš kišu i gotovo.

Je li od strane hrvatskog političkog vrha ikada postojala stvarna, dosljedna želja da se sve ovo ukine i zabrani?

Ne. Ja mislim da nije. Da je bilo, lako bi se to ukinulo i zabranilo.

Zato i pitam. Jesu li oni to...

Ne. Nije. To je moglo biti u funkciji dnevne politike, moglo je služiti za određene pritiske, takva ukidanja – ali ona su uvijek bila privremena. Uvijek privremenog karaktera.

I više za javnost...

Više za javnost i zbog nekih dnevnopolitičkih potreba, nego stvarno.

A je li s Alijine strane i tamošnjeg vrha nekada bilo, iz bilo kojeg razloga, želje, stvarne želje da se to prekine?

Ne. Možda jeste, ne kažem da nije – možda jeste, ali za Aliju nije bilo druge mogućnosti.

Odnosno, čak i ako je bilo želje – realizacije nije bilo.

Nije. Nemoguće je bilo. Možda je on – ne on konkretno, nego vojnopolitički vrh Bosne i Hercegovine – je mogao tražiti druge načine dotura, ali nije ih bilo. Bila je samo Hrvatska. Kako?

Stvarno, je li postojala tehnička mogućnost da se nekako, s druge strane, drugim načinima...

Nije. Nema šanse. Mogao je jedan let proći preko Hrvatske: jedan let, na primjer, iz Beča. Mogao se desiti, jedan let, slobodan let da najavi kroz Hrvatsku, tamo gdje može letjeti i da pobjegne, i da ga ne stignu avioni hrvatski, i da se spusti u Bosnu. Ali mogao je jednom proći, drugi puta bi ga oborili i gotovo. Nema više.

Dakle, Hrvatska je bila jedina mogućnost.

Imali smo mi, na primjer 1994. godine smo mi uzrokovali jednu nesreću na aerodromu Lučko. 4.12.1994. godine smo natovarili helikopter. Posada je bila nova, rumunjska, neprovjerena. S njima su bili naši piloti...

O tome sam našla nešto, o šteti, što je sve...

Učinjeno? To? Je, 108 objekata, to se dobro sjećam.

Ne, ja sam našla nešto što još nije kompletno izvješće nego valjda neko privremeno, gdje piše što je sve bilo u tom helikopteru.

E, da. A ima poslije izvješće koliko je objekata bilo uništeno u Lučkom.

Dobro, a što je to zapravo bilo?

Pa, helikopter je... Jako su uvjeti, uvjeti su bili užasni. Magla je bila, nije se dva metra vidjelo ispred, i on je poletio natovaren, MTV-1 helikopter. Poletio je i nakon kratkog vremena se sunovratio u zemlju.

Znači, kako? Digao se i... ?

Digao se i vratio se nazad. Pao. Pao na auto jedan.

U krugu aerodroma?

U krugu aerodroma, odmah na stajanci, dvadeset metara od rezervoara s gorivom. On je eksplodirao, napravio je krater – veliki krater je napravio u zemlji. Eksplozija je odnijela...

Dečki s aerodroma, službujući su intervenirali odmah. Došli su s onim vozilom, vatrogasnim, i taj mladi dečko je ozlijeđen. On je pokušavao aktivirati ali smrzlo se vozilo, bilo je hladno, smrzlo se crijevo. Ne bi bilo te štete da je... Crijevo se smrzlo.

I taj helikopter je bacio vatru od svoje eksplozije ispod rezervoara helikoptera na stajanci – i taj se zapalio bio. Tako da je uništeno nekoliko helikoptera.

A gdje si ti bio za to vrijeme?

Pa tu, u eksploziji. Ja sam se našao jedno pedeset metara iznad helikoptera. Ja ni ne znam kako sam se tu našao. Imao sam na sebi odoru...

Kako si se našao iznad helikoptera?

Ja sam bio u autu.

U autu?

U autu. Helikopter je pao na mene.

Na taj auto?

Na taj auto. Eksplodirao je na tom autu. Mene je eksplozija bacila jer... Očito da me je eksplozija bacila. Negdje. I onda smo bili tu do jutra. Ovi su već išli javiti Silviji da sam ja poginuo, a ja sam spavao. Kad su oni došli da kažu kako sam ja poginuo, ja sam spavao jer sam ja prije njih došao. A oni su dugo, taj, sljedeći dan su razmišljali kako da joj jave, i tako dalje – i kad su se sjetili kako da joj jave, došli su a ja sam već bio doma.

No, dobro, od ukupno devet ljudi koji su sudjelovali u toj zezanciji, nitko nije smrtno stradao. Svi su ozlijeđeni, i ja sam isto ozlijeđen, ali nitko nije smrtno stradao. Eto, to je tako.

I to je taj dan zbog kojeg pališ svijeću?

Tada je došao general Agotić, i general Laušić – i čestitali su mi rođendan.

Koji su to ljudi u vojnopolitičkom vrhu Hrvatske s kojima je tvoja grupa najčešće surađivala? S kime ste imali nekakav odnos povjerenja, dakle bez obzira na oscilacije. Na koga ste se mogli osloniti?

Evo, već sam rekao: doktor Taborsky, brigadir Bećir, pukovnik Pavlović, general Agotić, admiral Domazet-Loša odnosno njegovi ljudi, Hosi je bio njegov operativac koji je s nama dosta surađivao. Onda gospodin Perković Josip koji nam je stvarno davao svesrdnu podršku u vremenu kad to možda, ponekad, i nije smio. Evo, to je uglavnom...

To je grupa na koju ste se mogli osloniti?

Da. Uvijek. Kojoj smo se, kad smo bili u neakvoj opasnosti, kojoj smo se obraćali.

Konkretno, recimo, mi smo radili jedan uvoz, uvoz radio uređaja, Motorola, GP300. To je dobra Motorola u to vrijeme, s antenama, s ***** Tristo Motorola tih smo uvozili. Onda su nas na granici zaustavili, htjeli su sve zaplijeniti a mi smo pozvali pukovnika Pavlovića.

Na kojoj je to granici bilo?

Na Bregani. Pukovnika Pavlovića smo pozvali. On je došao u odori, ali nije znao da ima kućne papuče na nogama. Žurno je došao, intervenirao je i te Motorole su prebačene. Njegovom intervencijom je to ušlo, ali smo od 300 morali 100 ostaviti. Ipak, tada je general Zagorac insistirao na tim Motorolama. Moralo se stotinu ostaviti kod njega. Sto komada.

Nije bilo šanse da išta prođe kraj njega?

A dobro, mi smo rado ostavili tih sto komada.

Je li se to ostavljanje papirnato rješavalo?

Pa nije.

Nikada?

Pa, ono što sam ja morao ostavljati nije se nikada papirnato rješavalo. Ja sam čak tražio i zapisnike što nam je oduzeto, ali nisam nikad dobio što je oduzeto.

Ali ja sam vidjela da ovdje postoje neki papiri?

To su moji, moji spiskovi što je oduzeto.

Aha, to je ono što si ti vodio, tvoja evidenciju?

Jeste.

A on, kad je uzimao, nije...

Nije nam davao ništa.

Pa je li to onda stvarno i bilo točno trideset posto, ili je koji puta bilo i... Mislim, budući da nije bilo papira.

Pa, mislim da je uvijek bilo 30%. To je dogovoreno. To je u redu kad je tako dogovoreno. 30%. Sporno je ono, što se mene tiče, što je on oduzeo. To je meni sporno.

Oduzeo je, recimo, jedan avion pun ubojnih sredstava na aerodromu Pula i ja nikad nisam dobio papir za to. I još sam morao platiti, sad ne znam, 12 000 ili 20 000 \$.

Čekaj, kad mi kažeš «oduzeto» - onda znači da to nije ulazilo u masu od dogovorenih 30%?

Ne, ne. Nije. Ja nisam najavio taj let, nisam ga najavio i on ga je oduzeo. Možda bih i ja tako postupio, ja ne kažem, ja ne znam.

Ja sam bio na razgovoru kod njega kad smo se dogovorili, kad mi je rekao «OK, onda idemo 30:70». Ja sam mu predložio, «idemo onda 30:70», i on je rekao «u redu». Ali nisam dobio nikada tih 70.

To je bio jedini takav slučaj?

S tim avionom jedini. I onda nam je, u vrijeme 1993. godine nam je oduzeo svu robu na skladištima. Na Kerestincu robu, na...

Sve?

Sve.

S kojim obrazloženjem je to išlo?

Nije bilo obrazloženja. Naprosto je oduzeto. On je možda mislio u to vrijeme da je...

Što? Da je to kraj? Da nećete više raditi?

Da nećemo više, da nema više, sad Muslimani i Hrvati ulaze u rat, gotovo je, oduzmi im i gotovo.

Međutim, vi kasnije nastavljate...

Nastavljamo...

Skladišta i dalje ostaju na istim mjestima?

Ostaje, ostaje...

I onda dalje opet traje 70:30?

Je, je.

Cico, Sarajevo? To sam ti već spominjala. Imaš li ti ikakvih informacija o tome? Sarajevski zračni prostor je bio uvezan preko zagrebačkog?

Da.

Imaš li ti informacija kako je to funkcioniralo, odnosno od kad do kad je to tako funkcioniralo?

Nemam. Ja znam čovjeka s Kontrole leta iz Zagreba koji je s nama surađivao, ali zapravo ja nisam ulazio u njegov djelokrug rada. Znam ga, mislim da je i danas tu, radio je na Kontrolu leta u Zagrebu.

Ali znam da je sarajevski prostor bio uvezan preko zagrebačke Kontrole leta.

Koliko dugo je to tako išlo? Do 1994.? 1995.? Ili je to ranije bilo prekinuto?

Ja mislim da je to bilo i poslije rata, da je bilo uvezano.

Za vrijeme rata, i onda još poslije rata?

Da. Ja mislim da je. To treba provjeriti.

Znači Cico iz Sarajeva – to ti ne znači ništa?

Ne.

Jer on je, koliko znam, bio osoba zadužena za tehničku realizaciju tih stvari.

Moguće, evo ja kažem da poznajem jednog kontrolora leta – a da li je on Cico ili nije, to ne znam.

Nisam te još izmučila?

Ne. A Bože sačuvaj!

Evo, sad smo napravili jednu kronologiju događanja, da otprilike vidimo kako su se stvari razvijale.

Da, mada je meni puno lakše o tim stvarima pričati kad pratim svoje papire.

Evo sad, ilustracije radi, jedan detalj: kad baš nikako nije mogla ići krv – a morala je ići krv u Bihać, i plazma krvna, onda su izvidnici iz Slunjske

pukovnije stavili to na leđa, u frižidere neke, šta ja znam, i preko Slunja pješice nosili u Bihaćku bolnicu. Ozbiljno. Pješice.

Kad je to bilo?

Pa cijelo vrijeme se to dešavalo: ne može nikako – ali može Vlado Katić sa svojim dečkima odnijeti.

Vlado Katić?

Da. Zapovjednik. Vladimir Katić. On je bio i gradonačelnik Slunja poslije rata. Zapovjednik Slunjske pukovnije. On isto puno o tome zna. O tom pravcu.

Oni su to na leđima nosili, ali znači to nije bilo samo u nekakvom periodu 1992. godine?

Ne. Kad god je trebalo nešto intervenirati, oni su znali intervenirati uvijek.

Dobro. Gdje je bilo najteže doći? Do kojeg mjesta, do koje točke je bilo najteže doći, odnosno kamo je bilo najteže prebacivati robu?

U Bosni?

Da. Ovo s Čoralićima je, izgleda, funkcioniralo. Je li tako?

Je, funkcioniralo je zahvaljujući nama, ali zapravo svuda je isto bilo doći. Nema težine: negdje teže, negdje lakše. Svugdje je preko nekakvih crta bojišnice bilo. Uvijek i uvijek preko crta bojišnice.

A koji je period tebi ostao u sjećanju kao najteži?

Početak rata. Sam početak rata. To i je bio emotivno najteži period. I ja mislim da je tako za svakoga. Spoznaja, zapravo, da nekakav rat kreće i da će sve biti urušeno. Početak rata.

A u samom poslu, u ovom dijelu posla, zapravo nikad nisam mogao prihvatiti da se Muslimani i Hrvati mogu sukobiti. To zaista, to ni dan danas ne mogu prihvatiti. Je li to moguće da se sukobe? To nisam mogao prihvatiti. Niti sad ne bih prihvatio. Nikad. Sama činjenica da se to dešava je mene uvijek tjerala da kažem «ne, to se ne dešava, neće se dešavati, ja ću sve dati od sebe da se ne dešava, ajmo naći neko drugo rješenje».

Tu činjenicu da smo se u letovima zapravo krili od UNPROFOR-a, da su nam oni bili jedini neprijatelji u Hrvatskoj.

Govoriš o vremenu cijelog rata?

Za vrijeme cijelog rata! Da.

Kako to misliš «neprijatelj»?

Pa neprijatelj u smislu da su nam oni branili da bilo kakvu pomoć mi organizirano šaljemo. Tu su se pojavljivale raznorazne organizacije, svjetske organizacije, humanitarne. One su imale svoje kamione, svoje ovo, svoje ono, one su mogle voziti pomoć – ali nekakve svoje pomoći. Nekakvu hranu, ono što su oni mislili da nam treba, ali nikakva ubojna sredstva. A nama je cilj bio da se oružano obranimo, a ne da nas tamo hrane da bi nas netko poklao. U tom smislu.

Ja se sjećam, recimo, na Plesu, mi smo maskirali te naše avione mrežama, u kampanjeru trpali, krili, noću dolazili – sve smo se krili od UNPROFOR-a. Na neke sporedne ulaze dolazili, ulazili, tovarili, bježali od njih, «evo, UNPROFOR-ci idu, letite!». To je točno tako. I zapravo smo se svaku večer, kad smo išli s Plesa, pored njihove baze smo se provezli, tamo gdje su oni imali svoje šatore, onu bolnicu imali na Plesu.

Jučer si mi spomenuo Srebrenicu, u kontekstu toga da ste ranije imali obavještajne informacije o tome da će Srebrenica biti napadnuta? Je li tako?

Da, da. Ma to je nešto... Pored ovakvog rada neminovno je da uspostaviš nekakav zračni koridor na teritoriju, mora se letjeti preko teritorija kojeg drže neke neprijateljske snage. Naravno da smo onda radili i na poslovima koji su vezani uz sigurnost tih letova, da moramo prikupljati podatke relevantne za sigurnosti letova, a uz to prikupljamo i sve podatke koji mogu biti korisni Hrvatskoj vojsci ili Armiji BiH.

U tom prikupljanju smo mi, čak iz središta Ujedinjenih naroda i iz njihovih baza po Europi, imali pokazatelje da će se Srebrenica napasti na način kako se je i napala.

Upozorili smo nekoliko mjeseci prije pada Srebrenice, upozorili smo na to, u našim izvješćima, upozorili smo na mogućnost takvog jednog masovnog napada na Srebrenicu – no to naše upozorenje nije naišlo na odjek kod mjerodavnih.

I dogodilo se upravo to na što ste upozoravali?

I dogodilo se to što se dogodilo. ***** I sve, sve relevantne pokazatelje za obranu Bosne i Hercegovine, bilo na cijelom teritoriju ili na nekom od dijelova teritorija, mi smo uredno prosljeđivali nadležnim tijelima u Bosni i Hercegovini. Kad kažem «nadležna tijela» onda mislim na politički vrh, vojni vrh ili na zapovjednike korpusa.

Ja sam se u tim putovanjima, ne samo ja jer nisam samo ja pratio konvoje te i organizirao konvoje, nego i drugi sudionici – Alagić Kadija, njegova uloga je isto značajna, on je iz Bihaća i isto je s nama učestvovao u toj priči. On je pratio. Pratio je i...

U našoj ekipi smo imali i dva Hrvata: Spomenko Franjić i još jedan... Spomenkova žena isto. Oni su isto s nama sudjelovali u toj priči. Drago Lovrić je isto učestvovao, on je isto iz Bihaća. On je dočasnik Hrvatske vojske, u Zagrebu je, na Lučkom. I još jedan, isto, ne mogu se sjetiti više imena. U Zagrebu je.

Hoću samo reći da ta ekipa koja je to radila, cijeli rat je radila, bili su Hrvati i Muslimani u toj ekipi. Zajednička ekipa je bila. I Mješovita eskadrila isto, Hrvati i Muslimani su bili tamo.

Zanimljivo je da se ta suradnja održavala cijelo vrijeme i da je uspijevala odolijevati...

Udarima ovim i onim. Je, je. Često se znalo desiti da je netko pratio tu nekakvu dnevnu politiku, kroz novine, pa je htio samostalno intervenirati: on je čuo da tamo neki nešto rade, pa će on ići hapsiti, pa...

A i toga je bilo?

Da, da. Bilo je i toga. Pa smo tako doživljavali samo neke neugodnosti, bez veze, s nekim lokalnim zapovjednicima koji je, kao, htio biti velik, on je nekoga uhapsio. Tako, hoće on riješiti stvar.

Vođenje razgovora i izrada transkripta:

Lada Puljizević

Zagreb, travanj 2005.

PALIĆ SENAD

PALIĆ SENAD

**Zagreb
Listopad 2006.**

Evo nas na početku i ja ću te moliti da se predstaviš.

Senad Palić.

Dobro. Ime i prezime, datum i mjesto rođenja, zanimanje, prebivalište.

Senad Palić, rođen 7. 07. 1957. godine, Ostrožnica, Bosanska Krupa. Profesor. Zagreb. Je li to dovoljno?

Je. Mi smo već ranije razgovarali i ovo je, zapravo, nastavak našeg iskaza. Prvi dio razgovora bio je vezan uz aktivnosti oko pružanja pomoći regiji Bihaća. Ovaj dio našeg razgovora bit će ponovo vezan uz pružanje pomoći, ali nekim drugim dijelovima Bosne. Je li tako? E, trebat ćeš glasnije klimnuti glavom.

Tako je.

Jer diktafon ne čuje kad ovako tiho klimaš glavom. Ja bih sada tebi pustila da ti pričaš, s time da bi mi, prema našim bilješkama, trebali krenuti od 1992. godine. Šesti mjesec 1992., je li tako?

Jeste.

Što se događalo, recimo, u šestom mjesecu 1992. tamo gdje si ti bio? Kakva je situacija bila i zbog čega je taj šesti mjesec 1992. bitan?

Dobro. Šestog mjeseca 1992. godine, od organizirane vojske koju smo imali na području Bosanske Krupe u kojem sam ja djelovao kao načelnik štaba, mi smo organizirali prisegu.

Daj mi samo sekundu, oprosti što te prekidam. Dakle, kakva je situacija tada bila u Bosanskoj Krupi? Ti si bio tada tamo. Što se događalo?

U Bosanskoj Krupi je 22. 4. počeo rat. Da, 22. 4. 1992. godine počeo je rat. Sve stanovništvo s desne obale Une...

Rat. Tko je koga napao?

Napali Srbi iz obližnjih sela, brda, planina, napali grad Bosansku Krupu u kojem su skupa živjeli Srbi, Muslimani i Hrvati. Srbi iz Bosanske Krupe su dan prije izbjegli iz grada, a Muslimani i Hrvati su ostali u gradu. 22.4. je Bosanska Krupa napadnuta. Branjena je s oko četrdesetak naoružanih ljudi kojima sam ja zapovijedao u tom trenutku. I Sead Šehić. I obrana Bosanske Krupe trajala je šest dana.

Kako je to vrijeme bilo? Kako ste uspjeli organizirati obranu? Jeste li uspjeli? Je li bilo puno žrtava?

Bilo je dosta žrtava. Zapravo, najviše je bilo ranjenih jer je danima bila bombardirana Krupa. Poginulo je... ja sad trenutno se ne sjećam koliko ljudi je poginulo, ali dosta ljudi je poginulo. I sve stanovništvo... Zapravo, najveća borba, pored one oružane protiv napadača, bila je oko toga kako uvjeriti civilno stanovništvo da u tih nekoliko dana mora napustiti svoje kuće, i bez ičega prijeći

na drugu stranu obale. Jer sva iskustva iz Hrvatske su govorila da moraju napustiti jer će biti izložena...

Da se nema što čekati?

...nema na što čekati, nikakva spašavanja, ničega - uzmi vrećicu i bježi na drugu stranu rijeke u neku sigurnost. U neku dubinu vlastitog entiteta. To je bila najveća borba jer ljudi su odbijali. Ipak, većina je prešla. Ono malo što je ostalo, oni su pali u zarobljeništvo. Nešto intelektualaca je ostalo. Naknadno smo ih mi pokušavali razmijeniti. I razmjenjivali smo ih. Uvijek smo... uspijevali smo... dobili smo uvijek te ljude mrtve nazad. Tako je ta razmjena završila. Dakle, u tim okolnostima smo mi pokušali stvoriti vojsku. Nekakvih 40-tak naoružanih ljudi, organiziranih je bilo. Došli smo za nepunih mjesec i pol dana do neke skupine od 400 ljudi na području Bosanske Krupe koja je... koji su koliko-toliko uspješno odolijevali napadima i pokušajima Srba da prijeđu na lijevu obalu Une. U tim okolnostima trebale su veze. Veze sa Sarajevom nisu postojale. U tim okolnostima trebalo je stvoriti neku organiziranu vojsku. Neki prvi koraci u stvaranju te organizirane vojske bili su i organizacija prisege, odnosno neke lojalnosti novoj vladi Bosne i Hercegovine izabranoj na redovnim izborima, predsjedniku Aliji Izetbegoviću. To smo mi i učinili.

Oprosti, prije nego što nastaviš o toj prisezi, molim te reci mi još jedanput, nisam sigurna da li sam shvatila, kakav je bio sastav te skupine? Kažeš, četrinstotinjak ljudi je tada bilo u obrani?

U tih 400, oko 400 ljudi, nacionalni sastav... To je bio mješoviti nacionalni sastav. Najviše je bilo Muslimana, s obzirom na nacionalnu strukturu u tom području. Pored Muslimana, slijedeći po brojnosti su bili Hrvati, pa Srbi i Romi.

Znači, bilo je svih...

Svih... Bilo je i Čeha.

I Čeha?

I Čeha. Jedna obitelj Čeha. Nije mnogo, ali jedna jedina obitelj Čeha je tamo živjela i prije rata, pa je u sastavu, među tih 400 ljudi su bili i oni. To je bio nacionalni sastav. Znači, ta prisega je organizirana u selu Jezerski pored Bosanske Krupe.

Jezerski?

Tako je. Selo se zove Jezerski. I ona je bila u šestom mjesecu 92. godine.

Dobro. I kako je ta prisega, zapravo, bila organizirana? To je trebala biti nekakva svečanost?

Tako je. Organizirana je svečanost.

Postrojavanje vojske?

Postrojavanje vojske. Na prisegu su pozvani predstavnici viših vojnih vlasti, odnosno, komandant Okružnog štaba, odnosno Štaba obrane okruga Bihać, major Hajrudin Osmanagić. Skupa s njim smo prošli, odnosno usuglasili tekst prisege koji glasi...

Samo malo. Tko je sastavljao taj tekst?

Mi smo sastavljali tekst jer nismo imali nikakvih naputaka.

Što znači mi? To znači ti...?

To znači ja, Hajrudin Osmanagić, neki moji suradnici u štabu - i mi smo sastavili taj tekst prisege prilagođavajući ga okolnostima, uvjetima, situaciji, uzimajući u obzir nacionalni sastav koji imamo u vojsci. Tako smo napravili tekst prisege. To je slijedeći tekst: Zaklinjem se da ću braniti nezavisnost, suverenost i cjelovitost Republike Bosne i Hercegovine, da ću savjesno i disciplinovano izvršavati sve obaveze i dužnosti pripadnika Armije Republike Bosne i Hercegovine, da ću braniti njenu slobodu i čast, i u toj borbi ustrajati.

To je doslovno, znači...

Doslovno ono što smo mi zamislili kao tekst kojim će vojska dati prisegu. Mi smo i postrojili vojsku i krenuli krenula je ta svečanost. Na toj svečanoj bini bili su svi članovi štaba, zapovjednici, Hajrudin kao glavni zapovjednik. I taman u trenucima pripreme nadomak selu se pojavila druga neka vojska, na konjima, s drugim zastavama. Kad smo malo bolje osmotrili vidjeli smo da su to, zapravo, vjerske zastave, muslimanske vjerske zastave. Vojska je bila dobro naoružana. Isto ih je bilo koliko i nas. Bili su bolje naoružani od nas. Predvodili su ih imami.

Hajdemo samo pojasniti što su imami.

Vjerski službenici, svećenici.

Oni su isto bili na konjima?

Isto.

S vojnim odorama?

Tako je.

S oružjem? Svi su tako bili?

Tako je.

Je li to bilo iznenađenje u tom trenutku?

Bilo je iznenađenje veliko, jer oni su... Zapravo, mi smo mislili da će oni pristupiti stroju i da će normalno prisegnuti kao i svi ostali.

Da će vam se priključiti?

Tako je, priključiti se. Ali, ne. Oni su tražili da se skinu neka državna obilježja a da se umjesto njih stave vjerska obilježja.

Da pojasnimo. Znači, vi ste u svojoj pripremi...

Naravno.

...prije nego što je došla ta vojska, stavili koja obilježja?

Državna obilježja, zastavu Bosne i Hercegovine, i još smo neke zastave stavili, ne sjećam se više. Uglavnom su tražili...

Vjerskih nije bilo?

Nije bilo vjerskih zastava nikakvih.

Dakle, ovi dolaze i traže da se zastave promjene, da se stave neka druga obilježja?

Tako je. I da se stave vjerske zastave. Što smo mi odbijali. Onda smo otišli skupa s njima na sastanak.

Je li tada bila napeta atmosfera?

Jako napeta. Bilo je jedno samoranjavanje. Zapravo, u tom trenutku su svi imali u rukama oružje. Jedan je pucao, slučajno je opalio metak i sebi je prošišao stopalo.

Znači, tu je postojala opasnost od sukoba?

Postojala je mogućnost sukoba, da. Zapravo mi nismo bili spremni ni na kakav sukob te vrste, ali su oni bili dosta nabrijani, spremni na sukob. Onda smo mi pokušali smiriti situaciju i pozvati ih na razgovor. Oni su pristali na razgovor. Mene je zapala ta neugodna dužnost u tom trenu da obavljam s njima razgovor. Ja, po svom viđenju stvari, pokušao sam ih uvjeriti da je njihova zadaća da mobiliziraju civilno stanovništvo za pomoć vojsci, a ne da se oni petljaju u vojsku - meni u tom trenu ništa drugo nije palo na pamet nego da im kažem neka idu skupljati kamilicu, jer su tamo bila sva polja kamilice neobrađena i neobrana, da skupe tu kamilicu jer će biti, jer će trebati za čajeve za... Što su oni ismijali, naravno. Na kraju je...

Uglavnom, pregovarači su bili imami?

Imami, da. Na kraju je ipak došlo do nekog kompromisa. Zapravo, ne bih to rekao kompromisom, nego našim popuštanjem. Morali smo promijeniti tekst prisege da bi i oni učestvovali u cijeloj priči, jer su oni inzistirali da učestvuju ali s promijenjenim tekstom prisege koju ja ovdje nemam. Uglavnom znam da se dodalo postojećem tekstu to: «I na Alahovom putu umrijeti.»

Znači, oni su inzistirali na toj izmjeni?

Tako je, na što smo mi pristali i ta prisega je obavljena na taj način. Oni su i oni učestvovali u tome. A to je bilo sve oko toga što je meni bilo zapravo jedan pokazatelj da će biti vrlo teško formirati vojsku na nekim racionalnim, profesionalnim osnovama zbog uplitanja vjerskih službenika u poslove vojske, što se dešavalo i kroz cijeli tijek rata. Nakon toga je... zapravo, u svakoj jedinici to, ja sam prvi napravio kod sebe, uveo sam referente za vjerska pitanja. I bolje da sam uveo referente za vjerska pitanja nego da mi je vjerski čovjek preuzeo komandu nad vojskom - a ja da budem njemu referent, ne znam za koja pitanja. Pa, ozbiljno. Pa sam onda, s toga sam uveo tu dužnost. I sve jedinice poslije toga koje su formirane su zapravo imale tog referenta. Poslije, kada je korpus formiran, imao je pomoćnika komandanta za vjerska pitanja, efendiju Muhameda Skenderovića, poznat efendija u tom kraju... Efendija znači gospodin. I tako je ta priča završila oko te prisege.

Dobro, je li to bio tvoj prvi susret s nečim što se kasnije, u svjedočanstvima mnogih ljudi naziva islamizacija?

Je, to je bio prvi susret i zapravo sam ja u tom trenu bio protiv toga. Još jedan slučaj je bio za mog boravka u tom kraju. To je kad sam u selu Konjoder, tako se selo zove, tražio od lokalnih čelnika, starješina seoskih da mi odobre korištenje mjesne škole za potrebe kampa za obuku postrojbi. Tada sam ja bio imenovan za zapovjednika nastavnog centra kojeg nisam imao. Morao sam ga napraviti da bih imao nastavni centar. Meni se to selo učinilo vrlo pogodnim zbog terena, da mogu raditi obuku ljudi, da mogu vrlo brzo biti mobilan u smislu ratnih djelovanja, da mogu te koje obučavam uvesti u ratna djelovanja, da mogu s njima intervenirati na mjestima gdje je potrebna intervencija. I onda su me savjetovali da prije nego što uopće razmišljam o tome da bilo s kim razgovaram, da napravim kod sebe malu obuku u vjerskom smislu, da naučim vjerske obrede i da se tim ljudima obratim u džamiji za vrijeme molitve, odnosno poslije molitve.

Tko ti je to rekao? Čiji je naputak to bio?

Mog referenta za vjerska pitanja.

Kada je to bilo?

To je bilo negdje oko... sedmi mjesec, ili krajem šestog...

Poslije one prisege?

Da, da, poslije.

****.

Moj referent za vjerska pitanja je bio efendija Muhamed Kalazović. I moj Muhamed je mene sve naučio.

Kako te naučio kad si mi pričao da si morao imati šalabahter?

Pa, imao sam šalabahter i po šalabahteru sam ja znao što trebam učiniti. I otišao sam u džamiju u odori, časničkoj. Stavili su me u prvi saf. To je prvi red, tamo, za klanjanje, za moljenje bogu. Obavio sam to sve po propisima. Nakon toga sam se obratio starješinama sela sa zamolbom da mi ustupe školu osnovnu, veliku školu za potrebe obuke jedinica. Oni su to meni rado ustupili. A da nisam to učinio u džamiji, ne bih nikada dobio. To zapravo, nisam ja siguran sad u ovom trenutku, što to govori. Ali bez vjerskih službenika ništa se tada nije moglo napraviti. Ništa, ama baš ništa.

To je znači bilo prisutno, to se moglo primijetiti već u šestom i sedmom mjesecu 1992. godine?

Tako je.

Znači, ti si morao na brzinu savladati te...?

Savladao sam ja na brzinu sve što sam trebao savladati, a nije mi ni bilo teško s obzirom na moj neki rani odgoj, jer su mi to roditelji radili ali mene poslije Tito učio da to nije dobro.

Dobro, podsjetio si se, šalabahtere si imao?

Jest.

I oni su poslužili. Ali, ako dobro shvaćam, ti misliš da ne bi dobio pomoć da nisi došao u džamiju?

Ne bih dobio, ne bi.

Hajdemo se još malo vratiti na ovu naoružanu skupinu koja se pojavila u šestom mjesecu 1992. godine. Prije nego što smo uključili mikrofon razgovarali smo o tome otkud se pojavila ta skupina, odnosno...?

To je iz ruralnog dijela.

Jeste li vi, tada kao branitelji tog područja, i ti kao zapovjednik, jeste li vi imali informacije da postoji nekakva paralelna vojska, odnosno da se formiraju nekakve naoružane skupine?

Ne.

Jesu li oni do tad sudjelovali u obrani, onda kad je bilo potrebno?

Nisu. Taj dio vojske nije sudjelovao u obrani. Mi nismo imali informacije o tome, mada smo slutili da je po selima mnogo oružja, da su ljudi naoružani - ali da se organiziraju u neke vojne formacije, ili paravojne... Oni su nas nazivali paravojnim. To nismo znali. Evo, to je oko toga. Ne znam što bih još tu bilo interesantno. Uglavnom....

Ako ćemo se sjetiti još nečega u tom dijelu onda ćemo se vratiti. Znači, sada možemo ići dalje.

Možemo.

A dalje nam je, ako ja dobro vidim, prema našem podsjetniku, 1993. godina. Je li tako?

Jeste.

Dakle, 1993. godina. Hajmo sada opet napraviti kratki uvod. Gdje si ti 1993. godine?

Ja sam krajem 1992. godine, po zadaći Štaba obrane okruga Bihać, došao u Zagreb kao časnik veze Armije Bosne i Hercegovine i Hrvatske vojske. Zadaća je bila da prikupljam materijalna sredstva, oružje i da organiziram - ili se priključim postojećoj organizaciji koja to radi - transporte tog oružja prema Bihaću. Zatim da organiziram grupe, naoružane grupe i da također njih prebacujem na regiju Bihaća, u Bihać. I još niz zadaća: da ostvarim veze s inostranstvom, da ostvarim kontakte s hrvatskim časnicima, da ostvarim kontakte sa svim zavičajnim klubovima, s humanitarnim društvima, bio je niz zadaća. Znači, krajem 1992. ja djelujem u Zagrebu.

Mi smo u našem razgovoru kojeg smo napravili ranije, dosta detaljno obradili tvoje aktivnosti, sve što je bilo potrebno za područje Bihaća. Tu je išlo sve: od humanitarne pomoći, hrane, do naoružanja, lijekova, od ubacivanja ljudi koji su išli preko Slunja, koji su prolazili obuku i bili naoružavani u Hrvatskoj a onda su išli na područje Bihaća, je li tako?

Tako je.

To je, znači, ono o čemu smo razgovarali u našem prethodnom iskazu. E, sad, zanimaju me tijekom 1993. godine aktivnosti koje su se provodile s

područja Hrvatske - za koje ti znaš, u kojima si sudjelovao - a gdje su se slični oblici pomoći slali u mjesta izvan bihaćke regije, odnosno po Bosni i Hercegovini. Je li toga bilo? Ako je bilo, kada je bilo? Što je bilo? Možeš li se malo prisjetiti toga?

Mogu. U Zagrebu je djelovalo više skupina iz Bosne i Hercegovine, i više klubova zavičajnih.

Puno ih je bilo?

Puno. Da. Svako selo. Ja sam barem stekao dojam da je svako selo imalo svoj zavičajni klub. Meni je bio... neki moj cilj je bio da sve klubove koji djeluju u Zagrebu, a usmjereni su prema Bihaću, objedinim u neku jedinstvenu organizaciju. To nismo uspjeli, ali smo ih uspjeli objediniti na prikupljanju novca i oružja za Bihać, da mi rukovodimo time. Kad kažem «mi», mislim na Ured okruga Bihać, odlukom skupštine okruga Bihać otvoren je ured u Zagrebu. Na čelu ureda je bio Ibrahim Hadžić Bajo kao civilna osoba, osoba delegirana ispred skupštine, a po vojnim pitanjima kao što znaš, bio sam ja, Nijaz Bibanović, i još *** Alagić, i još neki ljudi koji su radili po vojnim pitanjima po zapovijedi 1. štaba obrane okruga Bihać, zatim Operativne grupe, Unsko-sanske operativne grupe, onda po zapovijedi generala Atifa Dudakovića, odnosno 5. korpusa. Pored nas, dakle, ljudi koji su djelovali prema Bihaću postojali su i drugi klubovi i organizacije. Jedan od njih je na primjer Kamber Asim, koji je radio i djelovao za 7. korpus.

Isto s područja Zagreba?

S područja Zagreba, Kamber Asim. Bilo je mnogo ljudi koji su radili za ****. Bila je skupina oko Hasana Čengića koji je bio glavni logističar Armije Bosne i

Hercegovine. Ta skupina ljudi je *****, Muzafer ne znam mu prezime, Muza smo ga zvali, pa Musa, Asim i tako dalje.

Oni su bili u skupini...?

Hasana Čengića.

A Hasan Čengiće je... ?

Hasan Čengiće, on je bio glavni logističar Armije Bosne i Hercegovine.

Bio u Zagrebu?

On je bio u cijelom svijetu. Bio je i u Zagrebu. Stranka SDA je bila u Mandalićinoj ulici, ne znam kojem broju, tamo zgradu. On je bio u toj zgradi. U početku sukoba Muslimana i Hrvata oni su malo izgubili tlo pod nogama. Ja ne znam kako su oni dostavljali ta sredstva u Bosnu do četvrtog, petog mjeseca 1993. godine, ali znam da jesu i da su ta sredstva išla u kontinuitetu za Bosnu, prema srednjoj Bosni, prema Sarajevu, odnosno Visokom. Ali su u petom mjesecu već počeli problemi te su se oni obratili nama da li mi nešto možemo u tom smislu učiniti. Mi smo od gospodina Josipa Perkovića dobili svinjogojsku farmu u Sesvetama, odnosno zgradu svinjogojske farme. Nije bilo unutra svinja. To je bila uredna zgrada u kojoj smo organizirali naš rad na način da svo oružje koje smo kupili, dobili, opljačkali, ili ne znam što sve ne, pakiramo u humanitarnu pomoć i transportiramo za Bosnu. Tako smo radili i za Sarajevo. Odnosno, ovog trena, ja bih rekao da smo radili za ovu grupu oko Hasana Čengića. Oni su organizirali transport. Ali ja slučajno znam kako je to išlo pa mogu o tome reći. Mi smo to radili u kontinuitetu od petog mjeseca 1993. pa do kraja 1993., odnosno do prvih kopnenih konvoja 1994. godine.

Kad su oni bili, otprilike?

Odmah početkom godine.

Početakom?

Da. Znam tamo da sam se smrznuo. Kako se to radilo? Kako je bila zabrana leta nad ovim prostorima, a mi letjeli, pa oni rekli: nemojte više letjeti, jer će nas počeli obarati. Odnosno, mnogo su prigovarali Hrvatskoj da se leti s teritorija pa je tu došlo i do određenih sugestija s hrvatske strane generala Agotića da mora se prestati jer da će još više sankcije stegnuti i tako dalje, da moramo naći neke nove oblike. Ali UNPROFOR je prekinuo... kontrolirao zračni prostor, ali je uveo zračnu liniju, humanitarnu, za Sarajevo. Zagreb – Sarajevo. Kad je grupa oko Šete Šuajba dobila hranu ili nešto koju šalju UNPROFOR-om, oni su je prvo dostavljali nama da je mi obradimo. Na primjer, konzerve s ne znam čime, bilo čime, nosili smo te palete, u te konzerve ili palete krili oružje, ponovno vraćali, slagali palete i to dostavljali nazad ovoj grupi koja je sve to kao hranu predavala UNPROFOR-u, a UNPROFOR vozio kao humanitarnu pomoć u Sarajevo drugoj nekoj humanitarnoj organizaciji. Čak je, ja slučajno znam, bilo i nekih tako, neobičnih situacija, gdje u Sarajevu humanitarna organizacija zaista to primi ali ne zna da je unutra oružje, pa se cijela zbrka napravi kad se to otvori, kad se vidi to oružje, a nije bilo ono što je trebalo biti...

I podijeli se ljudima?

I podijeli se ljudima.

Pa onda ljudi otvore mlijeko u prahu...

Mlijeko u prahu, a unutra barut.

Dobro.

Po nekim datumima, na primjer, slali smo takve pošiljke 21. 6. 1993. za Sarajevo; slali smo 23. 6. 1993.; 2. 7. 1993.; 14. 7. 1993.; 21. 7. 1993.; 9. 8. 1993.; 26. 8. 1993.; a u osmom mjesecu te godine smo pakirali svaki dan. Svaki dan, danima smo pakirali i to pripremali za transporte prema srednjoj Bosni. Ovo je išlo direktno za Sarajevo. A mi smo radili pakiranja i za Visoko, u maslac. Na primjer, dobili smo od neke arapske zemlje maslo, ne maslac nego maslo, po 20 kilograma u limenim kutijama. Onda smo u poljskoj kuhinji topili maslo, izlivali ga, unutra trpali metke, i onda topljenim maslom ponovno zalijevali te metke. I to smo uredno slali u Visoko. I jedne prilike sam ja išao u Visoko. Tamo sam vidio kako su oni topili to, pa kroz sita izlivali maslo da bi meci ostali na situ. I znao sam ja da je to ono što sam ja zapakirao u Zagrebu. To su mi i potvrdili. Evo, to je što se tiče Zagreba. Tijekom cijele 1993. godine se išlo, odnosno, vozilo se oružje prema Bosni, prema svim dijelovima Bosne.

Dakle, ako ja dobro shvaćam, radi se o pošiljkama koje su išle zračnim putem. Je li tako?

Jeste.

I išle su letovima UN-a?

Tako je.

Kao humanitarna pomoć?

Tako je.

Znači li to da UN nije znao što prevozi?

UN nije znao što prevozi.

A ova prepakiravanja su se događala u Sesvetama?

U Sesvetama, da.

Je li još negdje toga bilo?

Bilo je. Na Jankomiru se to radilo. Radilo se na aerodromu Lučko. Radilo se u Kerestincu jedno vrijeme. Radilo se zapravo na više strana.

To je period kad se na prostoru Bosne i Hercegovine događaju sukobi između Hrvata i Muslimana. Cijela ta 1993. godina je period napetosti. Jeste li zbog toga vi imali probleme, ti i tvoja grupa? Kad ste radili te stvari, kad ste slali sve to? Perković je znao za to što radite, je li tako?

Ja bih to ovako rekao. Problema jesmo imali. Ne znam zbog čega. Zbog nekakvih naputaka lokalnih zapovjednika ili ne znam koga, u smislu, na primjer, da mene zaustavi policija na cesti, slučajno, u rutinskoj kontroli, Vojna policija jer ja sam cijelo vrijeme vozio vozilo Hrvatske vojske, a uvijek sam se predstavljao kao časnik Armije Bosne i Hercegovine.

I u to vrijeme, 1993.?

I u to vrijeme. Čitavu tu godinu. Ide on sad s nepovjerenjem meni. Mene drži nekoliko sati dok on nešto ne provjeri. Ništa on ne provjeri. Na kraju mi mora vjerovati na riječ, jer on ujutro, u jedan sat, neće zasigurno zvati Perkovića, ili ministra, ili ne znam ja koga da bi provjeravao moje riječi. U tom smislu smo imali problema. Imali smo problema jer smo znali da nas službe Hrvatske vojske ili policije opserviraju, stalno promatraju. Čak više nisu ni krili. Sjedili su u autu i gledali što mi radimo, tako da je to u nekom dijelu bilo i simpatično. Ova skupina oko Hasana Čengića je napustila Zagreb, a mi smo procijenili da bi bilo dobro naše pilote, obzirom da mi nismo letjeli, nije se moglo letjeti, mi smo procijenili da bi ih bilo dobro dislocirati u Sloveniju zbog mogućnosti eventualnih problema, što smo i učinili. Oni su i dalje mogli normalno... Mi smo odlazili njima u Sloveniju, oni su mogli nama u Zagreb. Normalna komunikacija se odvija, samo što su oni stanovali u Sloveniji.

To je bilo, zašto? Mjera zaštite?

Mjera zaštite. Preventiva nekakva, jer nismo znali kako će se taj sukob razvijati. Naputci nama od strane 5. korpusa su bili da se distanciramo od bilo kakvih sukoba, ili komentara o sukobima Hrvata i Muslimana u srednjoj Bosni. Tih sukoba u Bihaću nije bilo. I mi smo se osjećali dosta sigurno u Zagrebu.

Čekaj, Senade. Spominješ mi sada 5. korpus, naputak 5. korpusa je bio taj i taj. Ali, istovremeno, znalo se u Hrvatskoj, kažeš da su vas opservirali i tako dalje - znalo se da vi ne radite samo za područje Bihaća?

Pa, evo, ja ću to malo pojasniti. Ja naravno nikada nisam... došao sam kao časnik Armije Bosne i Hercegovine ili pripadnik 5. korpusa. Dakle, iz područja Bihaća. Došao sam u Zagreb raditi za Bihać. A u Sesvetama smo radili za cijelu Bosnu i Hercegovinu. Ali nikada ja nisam nikome rekao «sad ja radim za Sarajevo», ili za Bihać. Nitko me to nije niti pitao. I svi su znali da ta roba ide... Uostalom, tamo je bila Vojna policija Hrvatske vojske u Sesvetama. I kako se onaj zove? Nije ni bitno. Zagorčevi, jedan pomoćnik generala Zagorca koji je tu i tamo dolazio da vidi što mi to radimo, gdje 30% može uzeti a gdje ne može. I znali su da sve ide na Pleso. Znali su da s Plesa avion nije mogao sletjeti u Bihać, nego je slijetao u Sarajevo. Dakle, prešutno se znalo. Ja sam siguran da je, recimo, Perković znao, mada mu ja osobno nikada nisam o tome govorio. Evo, to je to.

Dobro. Ti si meni spomenuo jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam ovih organiziranih prepakiravanja, punjenja i slanja pomoći za Sarajevo.

Da.

Kažeš da je to bilo svakodnevno tijekom osmog mjeseca?

Tako je. Svaki se dan punilo. Svaki dan.

Kolike su otprilike bile količine...?

Ne mogu ja sad u ovom trenu... ne mogu o količinama nešto konkretnije govoriti, ali na primjer, u 12 paleta... Evo, konkretno, imam taj podatak: 2. 7. 1993. u 12 paleta mesnog nareška govedeg, za Muslimane u Bosni i Hercegovini humanitarna pomoć, avionska pošiljka... U tome se nalazilo RPG 7, to je ručni bacač, 351 komad - što je zavidna količina. To je samo jedna pošiljka.

Ručnih obrambenih bombi 999 komada. Onu jednu sam ja sebi uzeo. Bilo ih je 1000. Jer mi je trebala, zlu ne trebalo. Snajperskih pušaka i to 12,7 milimetara proizvedenih u Hrvatskoj. U to vrijeme, u taj mjesec smo mi za potrebe Armije Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj, u Rijeci, kupili snajperske puške 12,7 milimetara MAX2, 9 komada, od gospodina Petrovića koji ih je proizveo i patentirao. IC, infracrveni **** za tenkiste 2 komada, i IC optika pasivnih nišana 1 komplet. To je samo u jednoj pošiljci, recimo, što je zavidna količina. I u drugim pošiljkama je također dosta toga bilo za Sarajevo. Ali, sad na primjer da mogu pronaći... Za Sarajevo u 4 palete zapakirano.

Kada?

14. 7., u 4 palete goveđih narezaka...

Koje godine?

Pa, 1993. godina, sve. Sa crvenom trakom zapakirano u te 4 palete. Bilo je više paleta. U te 4 je važno. Opet RPG7 kumulativni s punjenjem, 280 komada, protuoklopno oruđe. I ne znam što je ovo. To su neki kukci. To je naš neki naziv. To je nešto važno bilo. To je jedna limenka nečega, kemijskog nekog sredstva. Mi smo ih nazvali kukci, ali nažalost... Ja u ovom trenu znam da je jako važno to bilo - ali što je to bilo, ne znam. I imam i za druge ove datume što je sve zapakirano. To je 21. 7. Na primjer...

Dobro, to ne moramo sad sve skupa čitati.

Da.

Dobro, daj mi samo jednu stvar pojasni, molim te. Dobivaš naputke, narudžbe od Dudakovića za područje Bihaća. A za Sarajevo? Tko ti govori što trebaš slati?

Od Dudakovića sam uvijek dobivao narudžbu, konkretnu narudžbu.

Ali ona se odnosila...

Na Bihać.

Te narudžbe su se odnosile isključivo na njegovo područje?

Na Bihać. Tako je. A za Sarajevo smo od Šete dobivali što je prioritet.

Šeta je, znači, bio taj koji je...

Da. On je čak i dao to oružje, samo smo ga mi morali zapakirati. E, a bilo je tu i malo nesuglasica. Na primjer, ako u određenom trenutku nije moglo proći za Bihać, nikako. Jer za Bihać se 93. radila kopnom. Nismo mogli složiti UNHCR, nismo mogli složiti ni jednu stranu u strani bataljun, UNPROFOR-a ništa, a nama je bilo važno da ide u Bosnu. Samo da ide u Bosnu. Onda bi mi to oružje od Dudakovića poslali u Sarajevo. Onda je tu bio živi show. Zašto se to oružje slalo? Mi smo njemu rekli da mi mislimo da je to jedna vojska, osim ako on ne misli drugačije. Bilo je tih sukoba na toj razini. Ili za Sarajevo ima let, ne znam kada, za 15 dana, a Dudaković ima sutra 40 kamiona. Onda mi tovarimo Dudakoviću s oružjem namijenjenim za Sarajevo. Evo, tako... mi tu pravili razliku nismo. Naime, ja iskren moram biti, što god smo mogli oteti od drugih za Bihać, mi smo oteli.

To je nešto što smo radili. Evo to je... Dakle, uglavnom smo po narudžbi radili. Nismo mi nikad samovoljno, ni svojevolutno odlučivali osim ako baš nismo imali ono što su naručili a mi bismo stavili ono što smo mi imali. To je to. Ja bih se usudio ustvrditi da je tijekom cijele 1993. godine... Naime, zasigurno smo mi radili, grupa iz Bihaća, ali smo radili i za druge dijelove Bosne i Hercegovine. Radili smo mi tada i za Hrvatsku vojsku, odnosno za HVO u Bosni i Hercegovini.

Zašto ste s njima radili?

Zato što smo tu surađivali sa skupinom koja je naoružavala, odnosno zračnim putem bacala pomoć i oružje u Vitez, generalu Blaškiću.

Od kuda su oni polijetali?

S Lučkog.

S Lučkog?

S Lučkog. I mi smo s njima radili skupa 1992., letjeli za Bihać. E sad, mi više nismo mogli letjeti, a oni su nekako iz Splita, s Lučkog, ne znam ja od kuda sve ne...

Misliš na Mješovitu transportnu eskadrilu?

Da, Mješovita transportna eskadrila, i onda smo mi njima dali padobrane. Ajde da pomognemo i njih tamo, obzirom da je suradnja...Mi smo nekako vjerovali da neće taj sukob trajati.

Pa ste zato svima pomagali? Sve ste podržavali?

Sve smo podržavali.

Dobro.

Nadali smo se, zapravo, da taj sukob nema smisla i da neće trajati, i bili smo mi u pravu. Mi koji smo tako mislili. Tako da smo uvijek dali što su od nas tražili. Uglavnom...

A tražili su?

Tražili su. U trenutku kad oni nisu mogli doći do padobrana onda je Miroslav Đidara, čovjek koji je to organizirao, jedan od ljudi koji su to organizirali, došao meni ili Bibanoviću: «Daj burazeru, trebam padobrane». I mi smo njemu, kao burazeru, dali padobrane - i to je to.

Dobro, jesi li ti tada imao problema? Ili Biban? Kad bi tako davali pomoć, recimo kad...

E, to smo ipak malo krili.

Znači, trebalo je to malo kriti?

To smo malo krili. To, vjerujem da bismo imali problema. Ali to smo mi malo krili. U to vrijeme, mislim da smo i morali.

Ali dobro, nekakvih stvarnih poteškoća... Zapravo, da li ste za to saznalo, za to da pomažete HVO-u?

Jeste, saznalo se. Naravno da se saznalo. Jer sam ja to rekao generalu Mehmedu Alagiću kad sam bio u Travniku. Kaže da je padobran došao na njihovu stranu. «Pa to sam ja dao padobran.», «Kako si dao njima?», «Pa lijepo. I oni su dali meni 1992. oružje, pa ja njima sad dao ovaj padobran. Pa šta sad to, nema veze.»

I što je on na to rekao?

Nasmijao se, šta će? A tada kad sam ja bio kod njega, on je još Vitez držao u okruženju.

Dakle, to su događaji 1993. godine. Kada ponovno kreću cestovni konvoji?

Cestovni konvoji ponovno kreću 1994. godine. To je bio neki sporazum Izetbegović – Tuđman. Ne znam kakav sporazum. Da bi nešto prestali ratovati po Bosni. I neposredno prije tog sporazuma smo mi krenuli ponovno za Bosnu. Prvi konvoj sam ja vodio.

Išao je kamo?

Išao je u Visoko. Prvi konvoj je išao u Visoko. I nakon toga su konvoji učestali. Više konvoja sam ja vodio stoga što ja mislim da drugi nisu smjeli, a ja baš nisam razmišljao u to vrijeme je li smijem ili ne smijem. A poslije kad su vidjeli da sam se ja....

*****? Prvi konvoj, kažeš, ti si vodio. Kad je to otprilike bilo?

Početak 1994.

Početak 1994.?

Da. I ta priča s konvojima, cestom, to je veliki broj bio, kamiona, šlepera «Mercedesovi» šleperi. Ja to uvijek naglašavam, «Mercedesovi», jer znam kud su sve prolazili - i kad bi «Mercedes» imao snimke toga, to bi bila najbolja reklama za prodaju kamiona.

A zašto?

Zato što su savladali taj zaista nepristupačan teren, potpuno ga savladali, kamioni njihovi su samo prolazili, valjda bi i drugi prolazili, ja to ne znam. Ali njihovi su prolazili. Na primjer, u jednom takvom konvoju nikad nije bilo manje od 140 tona.

Šta je bilo u tim konvojima?

Oružje.

Oružje. Je li bila i humanitarna pomoć?

Oružje. To je čisto oružje. Nije se krilo to oružje. To je natovareno oružje, deklarirano uvijek kao humanitarna pomoć za Hrvate u Bosni, Kreševo, tako. Ali uvijek oružje. I prvi taj konvoj je dočekaao na granici, odnosno, nije ga bilo na granici ali mene tamo neki će me ubiti, nešto tamo na Vinjanima Donjim da vozim oružje. Ja tvrdim da vozim sir. Ja sam cijelo vrijeme masu konvoja proveo i uvijek tvrdio da vozim sir. I dobro da me nisu...i oni strancima: chees,

chees.... Uvijek sam imao neke gaude u kabini. Uvijek nudio tu gaudu okolo da vozim sir, ljudi jedu sir, ne jedu svinjetinu, teletinu nego sir. Tako da je general Rojs, dočekaao me na granici, odnosno netko je otišao po njega u Posušje. On je došao u kućnom ogrtaču i papučama, i tamo se razgalamio šta on...koga bi on to ubio. I on je zaslužan što je prvi konvoj prošao bez problema. A kad je prošao prvi, onda je poslije išlo inercijom. Ja sam se uvijek javljao Združenoj satniji u Posušju.

HVO-a?

HVO-a. Od njih sam zadužio pratnju, kao časnik u pratnji konvoja po zapovjedi ili Milivoja Petkovića, ili ministra Šuška, ili zapovjednika u Hercegovini. Oni su mi dali transporter, dali mi džipove, dali mi pratnju. I pratnja je išla sve do Uskoplja. U Uskoplju sam pak ja mijenjao kožu i tražio pratnju od predstavnika Armije Bosne i Hercegovine. Mijenjao kožu, znači mijenjao oznake na odori. Tad sam postajao časnik Armije Bosne i Hercegovine. E, onda su mi oni dali pratnju armijsku, i sa tom pratnjom... Prvih par konvoja bilo je malo nesmotreno. Nisu pratnju... pratnja nije znala kuda treba ići. Pa, vodit će me lijevo među ustaše kako su oni tada rekli, ili desno među ove Srbe. Nisu ih zvali četnike, nego Srbe. Kaže radije bi me među Srbe nego među ustaše. Ali, ja bih ipak radije među ustaše. Mislim si: od ustaša dolazim, idem opet među ustaše. I ja sam bio u pravu. Na tom pravcu «među ustaše» nije bilo ustaša nego sam ja normalno prošao do Travnika, od Travnika dalje na Visoko.

Koliko si takvih konvoja proveo?

Dvadesetak.

Tijekom 94.?

94. Ali put je trajao po tri – četiri dana u jednom pravcu. Tako u drugom. Borbena djelovanja na Vlašiću...

****** svaki proveo?**

Svaki sam proveo.

Bez obzira, znači, što si morao ići sa ** ...**

Svaki,

...od ove vojske, do one vojske?

Svaki sam proveo. Jesu. Je bilo, bilo je propucavanja konvoja gelerima, mecima, minama. Bilo je propucavanja hladnjaka, pa onda šleper stane. Ali onda, zaustavlja se cijela kolona na odstojanjima nekim da se ne pogode, kriju se, maskiraju se dok se ovaj ne osposobi. A to su za osposobljavanje uvijek bili improvizirana sredstva. Na primjer, to ja nisam znao, sada znam, za hladnjak je idealna mljevena kava, stavi se unutra i onda kava začepi sve rupe. I dalje se ide.

Tako se to rješavalo?

Pa da. Bilo je situacija kada smo pješice prelazili po dvadesetak kilometara noću, ja sam išao s baterijskom lampom, ja sam bio malo ispred. Ja sam imao pasivne naočale. Ja sam vidio cestu i hodao, a iza sebe, otraga sam držao baterijsku lampu da bi šleper vozio točno po sredini, za tom baterijskom

lampom, da prođemo tu kilometražu a da nas ne pogode s Vlašića Srbi. Recimo, to je jedan od načina bio. I onda, sva svjetla, sva signalizacija na šleperima je bila ugašena. Ja sam osobno vadio osigurače da ne bi netko na kočnicu pa da štop-svjetla zasvijetle. U tom trenu je uočen, i gotovo je. Eto, tako smo nekoliko puta prolazili na taj način. I bilo je tih situacija razno-raznih. Jednom su konvoji smješteni u dolinu. Ja sam otišao u neko izviđanje. Vidim iz zemlje se nešto puši. Ja tamo, ono dimnjak iz zemlje. U zemlji neka zemunica. Nisam znao tko je u zemunici. Uđem. Neki vojnik. Vidim pripadnik Armije. Mogu ja malo tu sjesti. Gori vatra i ja zaspem. A kad sam se probudio nema ni pripadnika Armije, nema ni... Borbe se vode okolo. On jadan pobjegao. Naravno, i ja pobjegnem do konvoja i ajmo, bježimo i mi.

A konvoj je tamo gdje si ga i ostavio?

Oni čekaju, svi unezvjereni.

Dakle, ako ja dobro shvaćam, snalažljivost je bila jako važna u svim tim situacijama?

Morao si se snalaziti. Morao si dosta toga improvizirati.

Ti osobno si dosta puta, često bio u situaciji da si se...

Morao snalaziti.

Nisi se mogao osloniti na zaštitu bilo koga sa strane, nego si, zapravo, morao biti snalažljiv...

Morao sam ***.

... i improvizirati?

Tako je. Bilo je tu raznih situacija. Na primjer, u jednoj situaciji na Sićaji. To je gore više Rame, na Makljenu. Čovjek je izgubio nekoga u borbama, tamo, i pripadnik HVO-a. I jadan je, hoće me ubiti, hoće ne znam koga ubiti jer zna da idem u tom pravcu, prema Armiji. I onda je iz jada, očajja, pucao mi u gume. U mene sreća da nije pucao. Pucao je u gume. Drugi put pak, na istom mjestu, na Karamustafiću, to je bio prijelaz, Karamustafić je bio prijelaz, granica, crta razdvajanja, me Vojna policija iz Tomislavgrada zaustavila. Njihov zapovjednik nakon nekoliko sati držanja traži da mu dovedem brata iz Sarajeva.

To je bila cijena da te ...?

Cijena da me pusti, da. I ja sam ga pitao: dobro, puštaš me. Sad, šta. Naći ću ja tebe. U redu. No, odlaskom u Sarajevo zaključim da je taj brat gluhonijem. To on meni nije rekao. I brat nije htio ići. I brat je nevješt看 rukopisom napisao njemu pismo. Onda sam ja na povratku išao u Tomislavgrad naći ga i reći mu: izvoli, brat ti neće doći, pozdravlja te, ljubi te, ali ti neće doći. I otada ja sam imao zaštitu do kraja rata. U Hercegovini.

Znači, nakon toga si imao prolaz?

Gotovo.

A kako si našao brata u Sarajevu?

Pa, lako. Dao mi je adresu. Sve je on dao.

Dobro, kad govorimo o tim snalaženjima, kad govorimo o tome kako je to zapravo bilo, koliko je improvizacije bilo u svemu tome, imamo ovdje zabilježena dva događaja. Jedan smo zapisali kao «džamija», drugi kao «aloha»...

Da. O čemu da pričam?

Možemo redom. Evo, znači, imamo «džamija». «Akcija džamija».

Možemo onda oko džamije.

Može.

Dobro. Svim našim aktivnostima ja sam davao neki kodni naziv, pa i ovoj. Ovu sam nazvao «akcija džamija». Naime, radi se o tome da je u 92. i 93. godini u džamiji bila koncentrirana veća količina oružja.

Govorimo o džamiji u...?

O zagrebačkoj džamiji. Veća količina oružja namijenjena za Bosnu i Hercegovinu, za Muslimane u Bosni i Hercegovini.

Samo malo, to je naoružanje... nije bilo vaše?

Nije. Nije bilo naše naoružanje.

Niste ga sakupljali ti i tvoja grupa?

Nismo.

Nego kako je to dolazilo?

To je uglavnom... Naoružanje su sakupljali studenti islamističkih znanosti u arapskim zemljama, vjerojatno i neki zavičajni klubovi iz Zagreba, i stranci Muslimani, Arapi koji su donirali ili dolazili u Zagreb. Nama je na to oružje ukazao Fuad Sedić, sadašnji voditelj islamske akademije u Bihaću. Ne znam kako se službeno to zove. Možda...

Dekan?

Dekan, ili možda i ne. Uglavnom je on na čelu islamske akademije u Bihaću.

Što znači ukazao?

On nam je rekao da u džamiji postoji veća količina oružja i dao nam odriješene ruke da mi odlučimo što ćemo s tim. Kako mi džamiju nikako nismo htjeli kompromitirati u tom smislu pred hrvatskim vlastima, mi smo organizirali tajnu akciju koju smo nazvali «akcija džamija», da bismo tajno izvukli to oružje, maknuli ga iz džamije i razgovarali s imamima u džamiji. Odnosno, Fuad Sedić je razgovarao s imamima u džamiji da se takvo što ne radi u prostorima džamije. To su oni uzeli u obzir. Nakon toga u prostorima džamije se nije nikada više skupljalo oružje. Taj događaj se desio 16. 6. 1993. godine. U njemu je učestvovalo sedam ljudi. Sedam ljudi je u njemu učestvovalo, tri luksuzna automobila i jedan veliki kamion. Iz džamije je izuzeta u tom trenu zaista velika količina oružja. Od raketa, maljutki, pa do tromblonskih nekih metkića, ili do prigušivača za pištolje. Velika količina oružja je izuzeta....

Kako ste to uspjeli prebaciti? I koliko je to trajalo?

Za jednu noć.

Za jednu noć?

Sve je napravljeno za jednu noć. I to je 16. 6., a već dakle 17. 6. je bilo u našem skladištu na Lučkom, na aerodromu Lučko. I 18. 6. je izvršena inventura i popis tih stvari.

To su bili kamioni koji su to izvozili?

Jedan. Jedan kamion je izvezio, jedan veliki kamion.

Koji je dolazio pa odlazio?

Tako je, tako je. Cijelu noć, a mi smo organizirali dojave, straže i tako dalje. I zato nas je ovako puno bilo.

Je li bilo tu problema, oko toga?

Nije bilo ikakvih problema, s tim što, u jednom tenu su se dva policajca približila patrolirajući u redovnoj službi toga.... Sada sam se sjetio, ovaj tren. Oni su se približila džamiji i ja sam im prišao. Ja sam bio u odori časničkoj i s Mercedesom Hrvatske vojske. I ja sam automobilom došao do njih: «Dečki, oprostite imate li vatre», i zapričao ih, i oni su onda otišli. Tako da u tom dijelu....

Oni su tamo slučajno bili?

Slučajno. U redovnom obilasku tog područja. Ja sam uporno inzistirao, pričao: Čekajte, duga je noć, ja tek ujutro imam službu. Stanite, nemojte ići, pa nudio cigaretama. Tamo, nudio ovo, nudio ono, samo da ih zapričam da ovi mogu iza džamije raditi nesmetano. To, to se baš desilo. Dakle, učestvovalo je sedam ljudi iz naše grupe, i četiri čovjeka iz džamije koje je odredio Fuad Sedić, i on je bio osmi čovjek. Znači dvanaest ljudi je ukupno učestvovalo u toj aktivnosti. Evo, to je što se tiče akcija džamija. I drugo o čemu si rekla da hoćeš nešto čuti je «akcija Aloha».

Tako je. «Aloha» me zanima.

Da. «Aloha» je bilo naše rješenje za prebacivanje veće količine oružja u Bihać. Nismo znali kako to učiniti. Nikako nismo znali kako se približiti časnicima - zamalo sam sada rekao «neprijateljskih vojski» - časnicima UMPA vojski, onih bataljuna koji su tamo držali određene UMPA zone i što ja znam već što su radili. Oni znaju što su radili, ja ne znam. Ni dan danas ne znam što su radili. Ni dan, danas ne znam što rade. Pa smo došli, ipak ostvarili kontakt s jednim od njih. I malo za *** smo mu rekli da bi smo trebali prebacivati tako, neku humanitarnu pomoć, a on ima kamione i sve - i koliko bi to nas koštalo. Mi smo išli otvoreno s našom ponudom, s pokušajem podmićivanja, a čovjek je odbio i rekao da ćemo mi samo njega i njegov štab častiti. Mi smo se suglasili, ali nas je zanimalo koliko ta čast ima nula. On nije htio nule na čast nego je rekao da želi da njega, njegovog oficira sigurnosti, njegovog liječnika, njegovog logističara, njegovu pratnju od pet vojnika odvedemo na provod u neki od noćnih klubova. U Zagrebu je u to vrijeme djelovao jedan klub. Klub «Aloha», noćni klub «Aloha» u kojem je bio striptiz, i u kojem je... za novac, za novac se mogla voditi ljubav s tim striptizetama. I mi smo njih odveli tamo. Ja sam bio na šanku, njih je bilo nekih sedam časnika i pet vojnika. Prvo sam organizirao jedan stan. Organizirao skupinu djevojaka iz Zagreba i u tom stanu njih ostavio. Ostavio im

piće, ostavio im hranu, ostavio sve, i ostavio vojnike i te djevojke. Djevojke sa zadaćom da učine sve što se od njih traži, osim maltretiranja, i dao im brojeve telefona ako bude bilo kakvih problema da nas nazovu, da ćemo mi odmah doći i pokupiti te vojnike. A časnike smo odveli u «Alohu». Moja zadaća je bila da reguliram to pitanje novca, pitanje pića i sve. I ja sam to rado prihvatio, prihvatio se tog posla, sjeo za šank i naručivao. Pored sedam časnika bilo je i naših pripadnika, pet ili šest. E sad, časnici su pili i kad god bi neku djevojku pozvali ona je nosila «Don Perignon», «Don Perignon». A šanker meni samo kaže: 700. Ja pišem: 700. Onda, časnik uzme tu djevojku, i odvede je. A šanker kaže: Taša. Ja pišem: Taša. Uzme drugu djevojku, odvede je. Kaže: Maša. Ja pišem: Maša. Uzme treću, odvede je. Kaže: Saša. Ja pišem: Saša. I svi su se čudili, noćni klub, trešti glazba; a netko tamo, budala neka tamo na šanku piše nešto. Ali ja sam uredno vodio evidenciju tko koliko djevojaka vodi. I sve je bilo u redu dok i onih naših šest nisu počeli voditi djevojke pa sam i za njih počeo pisati: Taša, Saša, Maša. I u redu. Pred jutro smo napravili obračun šanker i ja, i potrošeno je 13000 njemačkih maraka za tu noć. Što u krajnjoj liniji nije puno za sve te silne Saše, Taše i «Don Perignone». A meni žao bilo što ja ne odvedoh nijednu Sašu, Tašu. Slijedeći dan, odnosno taj isti dan, svi smo otišli na Jankomir u carinsko skladište i tamo smo mi imali zamaskirano oružje u humanitarnoj pomoći, u paletama humanitarne pomoći. Taj časnik je zaista održao riječ i došao s 40 kamiona.

Znači, upravo taj časnik?

Taj časnik.

...Koji je te noći bio tako lijepo uslužen?

Tako je, jeste.

I još smo mi, pardon, prije ovoga još smo išli po vojnike njegove jer smo morali dovesti vojnike. A jedan vojnik se zaljubio u neku Zagrepčanku i neće on, daje pušku, daje sve - on ostaje u stanu, dezertira, neće se vraćati. Jedva smo ga iščupali i vratili ga zapovjedniku.

Znači i to vam je bio posao?

I to mi je bio posao. I mi smo počeli tovariti to, tu hranu. I on je gledao, imali smo prevoditelja iz jedne strane zemlje koji nam je tu korespondenciju držao, i on vidi da mi tovarimo hranu i kaže nama da se mi nismo tako dogovorili. Kako nismo, što sada ne valja? Mi se već uplašili. «Dogovorili smo se oružje, tovarite oružje. Kakvu hranu, tovarite oružje.» I mi smo brže bolje, čisto oružje, pusti ovo što je zamaskirano. Daj oružje, tovari 40 kamiona. Napunili, natovarili i on je to odvezao u Bihać. I predao ga tamo Atifu Dudakoviću. Evo, to je «Aloha». Bilo je tu i drugih dogodovština, kao na primjer okupacija rafinerije Rijeka, ja to zovem baš okupacija jer smo u jutarnjim satima, negdje u dva ujutro, ušli kao pripadnici Hrvatske vojske u rafineriju. Postavili se na punktove, na stražu, otvorili cisterne UNPROFOR-a za koje smo znali da idu u Bihać, da tovore naftu i voze je za Bihać. Otvorili, unutra stavili u osam komora oružje, nakrcali oružje s naših kamiona. Došla policija ujutro oko tri, u redovnu kontrolu. Mi znamo da do pet moramo završiti jer dolaze radnici. Oni hoće vidjeti što se dešava, a ja im ne dam. Uperili oružje, ja u njih, oni u mene. *** kažu zovite ministarstvo, ovdje je vježbovna aktivnost. Oni otišli gore na cestu, pa odozgo sa dvogledom gledaju, već je praskozorje, ja u auto pa za njima. Izderem se na njih, «što vi mislite, jeste vi normalni, hoćete u zatvor?» Odu ljudi, mi završimo posao, spakujemo se i odemo u jedan hotel. Sve odore spalimo, odemo u hotel i cijeli dan se sunčali, kupali. Hotel smo iznajmili dan prije kao turisti. To je recimo ta aktivnost, bilo koja...

Kada je to bilo?

Isto 93.

Sve je to 93.?

Sve 93.

I «džamija» i «Aloha»?

I «džamija» i «Aloha». Sve je to 93., 93. je bila jako plodna.

Dobro kada smo već kod Rijeke i kod radnog naslova «okupacija rafinerije Rijeka», bilo je u Rijeci još nečega što je bilo zanimljivo. To isto, čini mi se, spada u 93. godinu, onda kada si išao u «Merhamet» u Rijeku?

Da.

Po rižu?

Tako je, da, tako je. Tamo smo digli rižu.

Koliko je to riže bilo?

Bilo je oko 120 tona riže. U jutenim vrećama pakovano. Sad, ne sjećam se više po koliko kilograma, meni se čini 80 ili možda 100 u jednoj vreći. Ali u svakoj toj vreći riže bilo je oružje. Pa smo mi to prevezli u Zagreb.

Samo malo, bilo je već kada ste došli....

Već kada smo došli...

Već je bilo u vrećama oružje?

Tako je, već je bilo oružje unutra, da.

Vi ste to znali? Išli ste ciljano po to, ili?

Već smo znali, jeste. Ali oni u «Merhametu» tamo, oni nisu znali. A mi smo znali. I onda smo mi u Zagrebu odpakiravali te vreće. Vadili oružje, prepakiravali ga u druge oblike transporta prema Bosni, ponovno šivali te vreće i te strojeve za šivanje vreća i to. To se sve dobivalo od zagrebačkih firmi kao pomoć, donacija vojsci i sve smo to, ništa to nismo kupovali, sve smo dobivali.

Dobro, Senade, daj mi sad pomozi. Kažeš riža u jutenim vrećama, a u tim vrećama s rižom je bilo i naoružanje, odnosno municija, je li tako?

Jeste.

Ako sam dobro shvatila.

Jeste.

Daj mi otprilike vremenski smjesti taj događaj. Dakle, kada si to išao tamo i kada si ti to preuzeo?

E, to ja imam zapisano, samo sekundu. Evo ga, to je sedmi mjesec 1993. godine.

Znači sedmi mjesec 93. godine. Imaš bliže?

Imam, 7.7., na moj rođendan.

Evo ga, pišem, 7. 7. 93. godine.

Vidiš što sam radio na rođendan!?

Vidim. Imao si rođendanski tulum.

Da.

7. 7. 93. znači, to si ti preuzeo?

Tako je.

I u tim vrećama je bila....

Riža. I tu smo rižu poslije, kao rižu, dakle čistu rižu, slali dalje po Bosni i bilo je nekih problema u svezi te.... Da, da bilo je masnoće u njoj, da, da znam da su se žalili. Vojska se žalila da ima masnoće u njoj.

Čudno.

Da, da je bilo je problema oko te riže.

A od kuda je došla ta riža zapravo, da li znaš?

Nisam siguran, čini mi se iz Pakistana.

Brodom u Rijeku?

Brodom u Rijeku, da.

U luku?

Tako je. Evo, to je to što se tiče...

To je to što se tiče...

Riže.

Tako je. I imamo sada samo još jednu stvar ovdje naznačenu, a to je luka Ploče, mehanizacija za Visoko.

To, to znam...

To je isto 93.?

To jeste 93. godina. Postojao je jedan plan da se napravi aerodrom u Visokom, veliki aerodrom. Ne znam kako je on strateški bio koncipiran, po kojoj ideji. ***** da Sarajevo više nema aerodrom, nego da ima Visoko, ali za pravljenje aerodroma trebalo je jedno brdo maknuti i jednu dolinu poravnati. A da se to brdo makne...

Baš maknuti brdo?

Brdo, planina, maknuti. I bila je potrebna mehanizacija koja može maknuti brdo. Ta mehanizacija je došla brdom u Ploče, i ta mehanizacija nije mogla proći kroz tunele bosanskih cesta i Visokog pa je ona srezana i prebačena je u Visoko. U Visokom je ponovno sastavljena da bi mogla raditi taj posao. Kada sam ja 94. došao, već je brdo bilo maknuto.

Kada si došao u Visoko, znači brda više nije bilo?

Nije bilo više brda.

A ovo sa mehanizacijom iz luke Ploče, to je bilo kada?

93.

93.? Ti si vidio to?

Ne. To je meni rečeno u Visokom 94., da je to došlo 93. u Ploče.

Jesi li ti vidio to?

Ja nisam vidio to. Ja sam vidio samo mehanizaciju. To su ogromni strojevi koji prebacuju brdo na drugu stranu. Evo, to je oko mehanizacije.

Ti i dalje s lukom Ploče nisi imao ništa, ti nisi nikad bio tamo?

Nisam, nisam.

Reci mi sa lukama inače, maloprije smo spomenuli Rijeku, pa luku Ploče, jesi li imao još nekakvih kontakata s lukama na području Hrvatske?

Ne.

Nisi ništa imao s tim?

Ne.

Na kraju smo. Jesmo li nešto zaboravili reći?

Ako smo zaboravili, nadopunit ćemo kad se sjetimo.

Hvala. Isključujem.

Razgovor vodila: Lada Puljizević
Izrada transkripta: Zdenka Omrčen
Zagreb, studeni 2006.

IZJAVA

Ja, niže potpisani Senad Palić , izjavljujem da sam svojom voljom, obrani generala Slobodana Praljka, dao izjavu o događajima u kojima sam sudjelovao, a vezani su uz ratna zbivanja u Republici Hrvatskoj. Pristajem da moja izjava bude korištena u postupku pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju i da bude objavljena. Spreman sam svjedočiti u postupku koji se vodi pred MKSJ protiv generala Slobodana Praljka u predmetu Tužiteljstvo protiv Prlic at al.

Izjavljujem da sam prije davanja izjave obrani generala Slobodana Praljka i prije ovjeravanja te iste izjave kod notara, upozoren da moram govoriti istinu i da neistinita izjava predstavlja kazneno djelo po Kaznenom zakonu Republike Hrvatske i po pravilima MKSJ.

Izjavljujem da sam upozorenja razumio i da je sve što sam u izjavi naveo istinito i točno, po mojem najboljem znanju i sjećanju.

Izjavu sam pažljivo pročitao i ona u cijelosti odgovara onome što sam izjavio. (Vlastoručno sam, prilikom čitanja izjave, ispravio pogreške nastale u pisanju izjave.) Vlastoručno sam pisani tekst izjave potpisao.

U Zagrebu

26.03.2008.g.

Senad Palić